هێڵێکی ئاسنین لە بیابانەوە رۆمانی: سەزەمینی زیکزیکە … نووسینی: عومەر سەید

هێڵێکی ئاسنین لە بیابانەوە
رۆمانی: سەزەمینی زیکزیکە
نووسینی: عومەر سەید
چاپخانەی یاد
سالێ بلاوکردنەوە: ٢٠١٨

نووسینی: بەکر ئەحمەد

هۆڵۆکۆستی جووەکان تەنها وەک پرسیارێکی سیاسی و مێژووی نامێنێتەوە و لە بوارە جیاجیاکانی ئەدەب و هونەردا ئامادەیی خۆی رادەگەێنێت. ئەوەی کە ئینسان دەرەقەتی خوێندنەوەی ئەم مێژووە خوێناوییە درێژەی نەبێت، دەکرێ لە ئەدەبدا و لە رۆمانێکدا گۆشەیەکی ئەم چیرۆکە دیژ و گەوەرەیە بخوێنێتەوە. ئەم ئامادەییە هونەریی و ئەدەبییەی هۆلۆکۆست، وشیارییەکی کۆمەلایەتی گەورە لە دەرەوەی بازنەکانی جووبووندا دروستدەکات و پرسی هۆلۆکۆست لە پرسی جووەکانەوە دەگۆرێت بە پرسێکی ئینسانی و ئاسان ئینسانەکانی ژینگە کۆمەلایەتی و جوگرافیا جیاوازەکانی دیکە لەگەڵیدا هاوسۆزی پەیدادەکەن.

” نۆرمان فینکڵیشتاین” لە (پیشەسازی هۆلۆکۆست) دا دەست بۆ هەستیارترین جومگەکانی تراژیدیای جووەکان دەبات و پێیوایە کە ئازارو فرمیسکی جووەکان لە هۆلۆکۆستدا لە دەستی ناسیونالیزمی جوودا دەبێتە سەرچاوەیەکی سەروەت و سامان پێکەوەنان بۆ ئیلیتێکی کەمی جوو.
بە کورتییەکەی: تەرمی قوربانییەکانی نازیزم هەمیشە بە شانی سیاسەتمەدارانی جوەوەوەیە تا قازانجی تایبەتی لێبکەن. یان بە هەق و ناهەق، پرسیاری جووی قوربانی بەرزڕادەگیرێت.
ئەگەر پیشەسازیدروستکردن لە قوربانییەکانی جوو، فینکڵیشتاین دەخاتە سەرکەلکەلەی ئەوەی سنوورێک بۆ ئەم ماکینە گەورەیەی دروستکرن و دووبارەدروستکردنەوەی جووی قوربانی دابنرێت، ئەوا لە بوارەکانی ئەدەبدا، کەمتر دروستکرن و دووبارەگێڕانەوەی قەتڵ

وعامی جووەکان دەخرێتە بەر هەمان نیگای ڕەخنەگرانە.
بە بڕوای من، (لیستی شیندلەر) و(خاڵکوتەکەی ئاوشویتش) و دەیەها چیرۆک و فیلمی جۆراوجۆرلە ئاگادارکردنەوەی ئینسانەکانی ئەمڕۆدا، لە سەدان دۆکۆمێنت و وانەی مێژووی سەبارەت بە دڕندەییەکانی نازیزم کاریگەرتر بوون.
بەڵام ئایا لە بەرانبەر هۆلۆکۆستی کوردەکاندا لە ئەنفالدا، بە جیا لە شیوەن و فوغان و مۆنیومێنتەکانی ئەنفال و شیعرە پڕلە فرمێسکەکانی ئەنفالدا، چیرۆکی ئەنفال لە ڕۆماندا چۆن دەگێڕدرێتەوە؟
لێرەوە دەمەوێ سەیرێک لە ڕۆمانی " زیکزیکە" ی(عومەر سەید) ە بکەم کە کۆششێکی هەتا بەڕێی جوانی بۆ ئەدەبیکردنی ئەم مێژووە پڕلە نەهامەتییەی خەڵکی کوردستانە لە بواری ڕۆماندا.
بۆ ئەم مەبەستە ، ناچارم باسەکەم هەر لە هۆلۆکۆستی جووەکانەوە دەستپێبکەم.
لە هەر لایەکەوە سەرنج لە هۆلۆکۆستی جووەکان بدەیت، ناکرێ چاوت نەچێتەسەر ڕەیلی شەمەندەفەرەکەی ئاوشویتس. قوولەیەکی بەرز، هێڵی شەمەندەفەرێک کە بە ژێر قوولەکەدا تێدەپەڕێت و دەتگەیەنێتە ئەو دیوی شوراکانی دوای قولەکە. لێرەدا سنووری ژیانی کۆتایی دێت.
بەخێربێن بۆ ئاوشویتش!

ئەم وێنەیەی سەرەوە، بە یەکێک لە بەهێزترین سیمبولەکانی قەتڵ و عامی جووەکان دەناسرێتەوە. تراژیدیای جوو، لە بەردەم ئەم دەمە داچەقیوەی ناو قوولە سەربازییەکەی ئاوشویتسدا، بە لووتکەی خۆی دەگات. بەڵام هەمووشمان دەزانین کە بەرلەوەی ژیانی پینەچییەکی کراکۆڤ، یان وێنەگرەکەی پراگ، یان پیانۆژەنەکەی بەرلین، لە کوورەکانی ئاوشویتسدا کۆتایی پێ بێت، ئەوا لە ڕێگای هونەری ڕۆمانەوە، بێگوومان هونەرەکانی دیکەشەوە، دووبارە ژیان بەبەریاندا کراوەتەوە و تەماشاکەری ئەم وێنەیە، دەکرێ ئەو ژیانەش ببینێت کە لە سەنتەری شارەکانی کراکۆڤ و پراگ و بەرلینەوە دەستپیدەکات و بەرلەوەی ئەو کەسانەی سەرەوە بخرێنە ناو فارگۆنی شەمەندەفەرەکانی ئاوشویتسەوە، ژیانێکی دیکەیان بووە و ئامادەیی هەبووە.
بەڵام لە دۆخی هۆلۆکۆستی کوردەکاندا، لە ئەنفالدا، ئێمە خاوەنی وێنەیەکی وەک ئەو وێنەیەی سەرەوە نین کە لە ناوشیاری دەستەجەمعی ئینسانەکانی سەرزەویدا ، ئەنفالی پێبناسرێتەوە.
هونەر و ئەدەبی کوردیش لەم ئاستەی ئێستایدا لە خوڵقاندنی وێنەیەکی دیار و ناسراوی هۆلۆکۆستی کوردەکاندا بە تەواوەتی

دەستەپاچەیە.
ئەنفال لە شیعری کوردیدا ، بەشی شەری بەردەکەوەت. رەک بە پەچەوانەی (تیەدەر ئەدەرنە)وە کە لە سالەی ١٩٥١ دەنووسە: (لە دوای ئاوشویتسەوە شیعرنووسین کارەکی بەربەریانەیە). بەەام ەەک لەو شوینەدا کە کورتهەنانی شیعر دەکرەتە هەکارەک لەلای ئەدورنەوە بە ئەوەی دەرەقەتی تراژیدیای هەلەکەست نەیەت ، ەەک لەو شوەنەوە، شاعیری کورد لە پاە ئەو هەموو شەوازەی دەربەیندا، زیاتر دەست بەداوەنە شیعرەوە دەگرەت بە ئەوەی ئەنفال بگرەت و رامیبکات.
دەربەینەکەی ئەدەرنە جەگای مشت ومەەکی زەرەو بە شەوازی جەراوجەر راڤەکراوە. لای رەخنەگری ئەدەبی (سارا عەبدوللاهی)، ئاواهی تەفسیری ئەم دەربەینەی ئەدەرنە کراوە: لە دوای سامی هەلەکەستەوە، ئینسان لەبەرانبەر ئەو نەکردە مەراەییەدایە کە بتوانەت جوانییەکی شاعیرانە فەرمەلە بکات. ئاخر زمان وەک کەوتوویەک سەرنجدەرەت ، بە ئەوەی بتوانەت هەستەتەوە ، پەویست بوو ئەو درزە دبدەزرەتەوە کە کەوتەتە ناو زمانەوە، پاشان درزەکە تەماربکرەت. لای ئەدەرنە، شیعر فەرمی دەربەینی کەسی ئازادە، ئاوشویتسیش نەفیکەرەوەی هەموو ئازادییەکی ئینسان بووە.) (1)

گەر زیادەەەویم نەکردبە ، دەتوانم ەاشکاوانە بەەەم: عەرعەر، بیابانی خەرئاوا، زیل، جاش ئەو وشە هەمیشە ئامادانەن کە چیرەکی ئەنفالییان لە شیعردا تەمارکردووە و ئەنفالییان لە ناودا دیلکردووە. هەموویشی لە وەنەیەکی کەلیکتیڤیستی گەورەدا کە قوربانی دەمووچاوی دیار نییە.
بە تەفسیری سارا عەبدوللاهی، لە هەلەکەستی جووەکاندا، زمان زەربەیەکی گەورەی بەردەکەوەت و درزەکی گەورە دەکەوەتە جەستەی زمان خەیەوە. کاتەک ئینسان دەستی خستە سەر ئەو برین و درزەی کە زمان تەیکەوتووە، ئەوسا دەتوانەت فەرمەک بدەزەتەوە کە دەربەی ئەو جوانکارییە بەت کە شیعری پەدەناسرەتەوە.
لەوە دەچەت کە دەربرەنی ئیستاتیکیانەی شیعری کوردی لە سی سالە دوای ئەنفالیشەوە، هەشتا نەیتوانییەوە دەستبخاتە سەر ئەو برینەی کە ئەنفال لە جەستەی ئینسانی کورددا هەەیکەندووە. بەیەش دەربەینەکانی سەبارەت بە ئەنفال لە پەنج وشە تەناپەەەت کە نەک دەروازەیەکی ئەدەبی لەبەرانبەر ئەنفالدا ناکاتەوە، بەەکو لە بەدەمووچاوییەکی نەبینراودا بە نادیاری دەیهەەەتەوە.

ئەگەر بگەەەمەوە سەر وەنەکەی سەرەوە، شەمەندەفەرەکەی کە دەگاتە ئاوشویتس، پەیوەندی ئەم وەنەیە لەگەەە وەنەیەکدا کە دەکرە ئەنفالی

کوردستانی لە ئاستی لەکاڵیەدا پێبناسەرێتەوە، ئەوا ئەمە جگە لە بیابانێك رووت، هیچ شتێکی دیکە شک نابەین. واتا لە بەرانبەر دوا ویستگەی ئەنفالدا کە چارەنووسی 182 هەزار ئینسانی کوردی تیا دەگاتە کۆتایی، تەنها بیابانێکی ڕووت شک دەبەین.
بەڵام لە هۆلۆکۆستی جووەکاندا، لە دوای گەیشتنی جووەکانەوە بە ئاوشویتش، لە ڕێگەی چیرۆک و رۆمانەوە ، ئەمە دەمووچاوی ئەوانە دەبینین کە دەسووتێنرێن. واتا لە رێگای دووبارە دروستکردنەوەی ئەدەبی هۆلۆکۆستەوە، بە سەر هێڵی هەمان ئەو شەمەندەفەرەدا کە سەرەکی لە ئاوشویستدایە دەتوانین بگەرێینەوە بۆ ناو کوچە وکۆلانەکانی شارەکانی ئەوروپا و ژیان و دەمووچاوی قوربانییەکان بدۆزینەوە. بەڵام شیعری کوردی کە گێڕەرەوەی بەشێکی زۆری ئەدەبی ئەنفالە، ئەم دەرفەتەمان بۆ ناڕەخسێنێ. واتا هێڵێک دروست ناکات بۆ گەڕانەوە بۆ ناو ژیان.

هەر بۆیەش رۆمانی (سەرزەمینی زیکزیکە)ی عومەر سەیدە لەم شوێنەوە جیگای سەرنجدانە کە بەرلەوەی قوربانییەکانی ئەنفال بگەێنرێنە عەرعەر و لە ژێرلمدا بشاردرێنەوە، ژیانێکی دیکەیان بۆ دروستدەکات و سەرزەمینی زیکزیکە دەبێتە ئەو هێڵی شەمەندەفەرەی کە لە وێنەکەی ئاوشویتسدا هەیە ، بەلام لە شێوەی رێگای قەتارئاسای ئەو لۆری و زیلانەی لە گوند و شارەکانی کوردستانەوە بەڕێدەخرێن تا بۆ دوا مەنزلگای خۆیان بگەن کە بیابانە.
ئەگەر لە دیمەنی شەمەندەفەرەکەی ئاوشویتسدا سەرەکی ئەم هێڵی ئاسنە لە ناو ئاوشویتسدایە و سەرەکی تری بۆ پایتەختی شارەکانی ئەوروپاوەیە، سەرەک لە ناو مەرگ و سەرەکیش بۆ ژیانەوە، ئەوا رۆمانی (سەرزەمینی زیکزیکە) کێشانی ئەو رێگا درێژەیە کە سەرەکی لە مەرگدایە، لە بیاباندا و سەریکی دیکەی ڕیگاکە لە ناو شارو گوندێکی کوردستانەوە دەستپێدەکات. لەرێوەیە کە ئەنفال و حەکایەتە گەورەکەی تراژیدیای کورد دەکرێ بگیرێت و قوربانییەکان ببنەخاوەنی دەمووچاوی خۆیان. سەرزەمینی زیکزیکەی عومەر سەید، لەرێوە لە بەشەوە دەچێت بۆ کۆ، نەک وەک ئەو گوتارە باوە ئاساییەی کە ئەنفال هەمیشە لە کۆدا تەفسیردەکات و توانای پەڕینەوەی نەبووە بۆ بەش.

” لەم ماڵەدا من و میمکم و باپیرەم دەژین. لە باوک و دایک و سێ براو دوو خوشک ، هەر بە تەنها خۆم ماوم و ئەوان هەر هەموویان ئەنفالن. میمکیشم حەوت براو چوارخوشکی بەسەروشەنی ئەنفالە.”
عومەر سەیدە لە کێشانی وێنەی یەکێک لە پاڵەوانەکانیدا، بەو شێوەیەی سەرەوە، لە زمانی کەسی یەکەمی تاکەوە، کاراکتەرێکی

ڕۆمانەکە دەخوڵقێنێ. ئەم پاڵەوانە لە ئۆردوگایەکی کەس و کاری بێسەروشوێنکراوی ئەنفالکراوەکاندا ژیان بەسەر دەبات. دیمەنی ئەم ئۆردوگایە کە بەسەرزیندووکانی دوای ئەنفالی تێدا دەژی، هەندێ خاکستەری و بێڕەنگ باسدەکرێت، کە جیاوازییەکی ئەوتۆی لە ژیانی ناو ئاوشویتسدا نییە. دیمەنی کارو لە خەوهەستانی پالەوان و ئاخاوتنی بێ ئاخاوتنی ئەم لەگەڵ میمکدا، لە شانۆگەرییەکی بێدەنگ دەچێت. باسکردنی ژیانی ئەم ئۆردوگایە، خوێنەر دەخاتە ناو کەشوهەوایەکی هەتا بلیی ئۆردوگا ئاساوە.
بەڵام ئەوەی کە جێگایەکی گەورە لە (سەرزەمینی زیکزیکە)دا داگیردەکات، لە راستیدا میمکی پالەوانە و لە بەزمانی ئەو و کەم قسەکردنیشیدا ، بەشێکی گەورە لە حەکایەتی ئەنفال دێتە گێڕانەوە، بێگوومان لە چارەنووسی بنەماڵەییەکدا.
یەکێک لە دیمەنە جوان و بەهێزەکانی ئەم ڕۆمانە ئەوەیە کە پرۆسەی ئەنفالکردنی گوندێک لە گوندەکانی ئەنفال، لە ڕێگای پالەوانەکانی کتێبی (ئەلف و بیی) باڵدارەوە دێتە گێڕانەوە ئەویش لە ریگای ئاخاوتنی نێوان دارا لەگەڵ کوڕە فیگورئاساکەی (ناجی ئەلعەلی)دا کە بە حەنزەڵە ناودەبرێت. بێنە بەرچاوی خۆت کە دارا بەردومان دەبینێت و مام زۆراب هەڵدێت و زارا پەلاماری منداڵ دەدات.
هەڵبژاردنی کەسایەتییەکانی ناو ئەلف و بیی باڵدار کە زرنگانەوەیەکی گەورە و شەخسی لە یادەوەری ئینسانی کورددا هەیە، قورساییەکی گەورە لە سەر زەینی خوێنەر دروستدەکات و نووسەر زیرەکانە خوێنەر کیشدەکاتە ناو بازنەیەکی خۆناسینەوەی کۆمەلایەتییەوە کە پالەوانی چیرۆکی ئەنفال پێویستی پێیەتی.
شایەنی باسەکە کە دەنگی گێڕانەوەی ناو ڕۆمان بەسەر چەند کاراکتەرێکدا دابەشدەبێت . دەنگێکی بێڕەنگ کە ڕووداوەکان وەک ئەوە دەبینێ لە پەیوەند بە ژیان لە دوای قەومانی ئەنفالەوە. دەنگێکی دیکە کە هەندەی لە دەنگی ڕەنگدار دەچێت کە جێگایەکی تایبەت لە دووبارە نیشاندانی ژیانی پالەوانەکانی ناو ڕۆماندا داگیردەکات بەرلەوەی لە دوا ویستگەی ئەنفالدا ، لە بیاباندا جێبگرێت.
ئەم دەنگە وەک دەنگی زیکزیکەکانی گەرمیان وایە و ڕەنگاورەنگە. ئەم ڕەنگە دەکرێ ئازارێکی پرتەقاڵی بێ کە سەرگوزشتەی دەکەپیاوەکە کە شادی هێنەری ناو مەملەکەتی درکە، یان دەکرێ دەنگێکی خەنەیی بێت کە لە سیمای تارماییەکەی دەشتی حەمریندا خۆی بەرجەستەدەکاتەوە.
زمانی گێڕانەوە لە دەربڕینی هەردوو دەنگی بێڕەنگ و ڕەنگداری سەرزەمینی زیکزیکەدا سادەیە و وەک زمانی سادەی گەرمیانییەکانی

قوربانی ئەنفال ئاسان دەچێتە دڵەوە. ئایا ئەمە هەڵبژاردنێکی بە ئاگاهانەی نووسەرە بۆ نەخشاندنی زمانێک کە تراژیدیای تیا دەخوڵقێ، یاخود زمانی ناوەوەی قوربانیانێکە کە کەوتنی زمان لە دوای ئەنفالەوە تەنیویەتی، ئەگەر بگەڕێنەوە بۆ ئەدۆرنۆ، هیشتا دەستی نەخستۆتە سەر درزو بریندارییەکانی ناو زمانەوە تا لە ئاست ئەم تراژیدیایەدا بێت. بە هەر حاڵ، سادەیی ئەم زمانە لە گێڕانەوەدا لە هەرکامێکی ئەو هۆکارانەی سەرەوە سەرچاوەی گرتبێ، وەک خاڵێکی سەرکەوتووبۆ نووسەر تۆماردەکرێت.
بەڵام جێی داخە لە نێوان لاپەڕەکانی ٧٥ تا ٧٩ دا ئەم دووبارە گێڕانەوەی تراژیدیای ئەنفال لە گێڕانەوە ئەدەبییەکەی خۆی دەکەویت و بۆ زمانی راپۆرتێکی ڕۆژنامەوانی، مێژوویەکی سادە وەک ئەوەی کە چۆن بووە دەگێڕدرێتەوە.
بە بڕوای من ئەگەر ئەم بەشەش وەک دەنگی زیکزیکەیەکی ڕەنگدار بهێنرایەتە گێڕانەوە، دەکرا ڕەهەندی تر و گۆشەی دیکەی رووداوی تێبکەوتایە کە زمانی ریپۆرتاژی ڕۆژنامەوانی نەدەکردە دەربرین بە خۆی.

لەگەڵ گەیشتنە کۆتایی دێڕەکانی ئەم ڕۆمانەدا ، خوێنەر هەستدەکات کە هەڵبژاردنی ناونیشانی سەرزەمینی زیکزیکە چەند هەڵبژاردنێکی بەئاگاهانەی نووسەرە و خوێنەر لە بەشی ٧ ڕۆماندا: کیڵگەی دەک، زریکەی ئەبەدی میمکمدا دەکرێ زریکەی ئەنفال ببیستێت وهاوکاتیش بە تاسەیەکی زۆرەوە بەشوێن گەیشتن بە کۆتاییەکانی ڕۆمانەوە بێت. لە جیگایەکی ئەم ڕۆمانەدا گوێبیستی ئاخاوتنێکی نێوان حەزرەتی ئیبراهیم و خودا دەبین:
حەزرەتی ئیبراهیم بەدەم چەقۆ تیژکردنەوە ڕووی کردە ئاسمان و وتی: خودایە قوربانییەکە ئامادەیە لە کوێ سەری ببڕم؟
دەنگێک لە ئاسمانەوە وەلامی دایەوە: بچۆرە گەرمیان، مەگەر نازانی من ئەو جێگایەم بە قوربانیدان خوڵقاندووە.
لە زریکەی ئەبەدی میمکمدا، زۆر بە سادەیی نەک هەر پرسەی سەربڕینی قوربانییەکان، بەڵکو ژیانی ئەوانەیشی لە دوای ئەنفالەوە لە چاوەڕوانیدا ڕۆژەکان تێدەپەڕێنن، بە تەواوەتی دیلتدەکات و قورگت پڕدەکات لە گریان. لانی کەم بۆ من کە چاوەڕوانی ئەم جۆرە لە چارەنووس نەبووم بە میمکی پاڵەوان.
عومەر سەید، بەوەی حەنزەڵەی (ناجی ئەلعەلی) دەکاتە گوێگری دارای ئیبراهیم ئەمین باڵدار بە بیستنی چیرۆکی ئەنفال، ئەوا جێگای خۆیەتی ئاماژەیەک بەم فیگورە کاریکارێستییەی ناجی ئەلعەلی بدەین. ئەو لە چاوپێکەوتنێکیدا سەبارەت بەم فیگورە دەڵێ: حەنزەڵە

خۆیەتی لە منداڵیدا کە لە گووندەکەی خۆی هەلدەکەنرێت. وەک منداڵێکی تۆراو، دەست ل□ پشتا و پشت لە بینەر، تەمەن دە ساڵ، بڕیارە گەورە نەبێ تا نەگەرێتەوە بۆ شوینێ خۆی.

لە سەر زەمینی زیکزیکەدا، حەنزەلەکانی کوردستان، بە گەورە و بچووکەکانیانەوە، دەست لە پشت و پشت لە بینەر نین. وەک ئەوەی کە فیگۆرەکەی ناجی ئەلعەلیدا دەبینرێت، بەلکو روخساریان هەیە و ناویان دڕکە پیاو و میمک و کاکەولایە.
ئەگەر حەکایەتی گومناوکردنی ١٨٢هەزار گوندنشینی کورد تاکە زانیاری ئێمەیە لەسەر یەکیك لە برینە قووەکانی سەرجەستەی ئینسانی کورد، ئەوا (سەرزەمینی زیکزیکە) پێدانی دەمووچاوە بە چەند کەسێکی ئەم قوربانییانە.
وەزیفەی ئەدەبیش هیچ شتێکی دیکە نییە جگە بەخشینەوەی دەمووچاو بەوکەسانەی لە دەموچاو بێبەشکراون.
عومەر سەیدە لە کیشانەوە و دووبارەدروستکردنەوەی هەندێک لە دەمووچاوەکانی ئەنفالدا، بە سۆزو میهرەبانانە و وەستایانەوە ئەم پرۆسەی بەکەسیکردنەوەی قوربانییەکان ئەنجام دەدات و لە چەند سەد لاپەرەیەکدا کارێکی هەتا بڵێی جوان دەخوڵقێنێ.

سەرچاوەکە بە سویدی لە ژێر ناونیشانی: شیعر لە دوای ئاوشویتسەوە لە رێگەی ئەم لینکەی خوارەوە پەیدادەبێت.
1) https://sverigesradio.se/sida/avsnitt/1297766?programid=503

که ڕۆمانووس بێ ئاگا ده‌بێت له مێژوو!…سه‌دیق سه‌عید ڕواندزی

ڕۆمانی(من تامه‌زرۆی خۆشه‌ویستیم به نموونه)

له دوای ڕاپه‌ڕینه‌وه به‌گشتی و له‌م ساڵانه‌ی دواییش به تایبه‌تی، ژماره‌یه‌کی زۆر له ڕۆمان که‌وتوونه‌ته به‌ر دیده‌ی خوێنه‌ران. به‌شێکی یه‌کجارکه‌میان لێ ده‌رچێت، ده‌نا زۆربه‌ی ئه‌و ڕۆمانانه نه‌خوێنراونه‌ته‌وه و پشت گوێ خراون. ئه‌م پشتگوێ خستنه، په‌یوه‌ندی به‌وه‌وه نییه که ڕه‌خنه‌گری ئه‌ده‌بیمان نییه وه‌ك ئه‌وه‌ی

زۆرجاردەگوترێت، کە بۆ چوونێکی لاوازو و بێ ئەرگۆمێنتە، پەیوەندی بەوەوەش نییە کە خوێنەری جدی ڕۆمانمان نییە، بەڵکو پەیوەندی بەوەوە هەیە، کە لە ڕاستیدا زۆربەی زۆری ئەوانە، بە ناو ڕۆمان بوونە.

دەنا هیچ ڕەگەزێکی هونەری نووسینی ڕۆمانیان تێدانییە. چونکە ڕۆمان، ژانرێکی قوڕس و ئاڵۆزە و نووسینی پێویستی بە پاشخانێکی گەورەی ڕۆشنبیری لە هەموو ڕووێکەوە هەیە. تاکو ڕۆماننووس نەکەوێتە هەڵەی جۆراو جۆرەوە.کەچی بە پێچەوانەوە بە شێکی زۆری ئەوانەی ئەزموونی ڕۆمان تاقیدەکەنەوە و لە بنەڕەتدا ڕۆماننووس نین و لە بارەی نووسینی ڕۆمانەوە شارەزایەکی ئەوتۆیان نییە، لە ڕۆمانەکانیاندا هەڵەی زەق دەکەن و بۆ ئەوەی هەستی پێ بکەن بە سەریاندا تێپەڕدەبێت.بەشێك لەو هەڵانە، پەیوەندییان بەوەوە هەیە، کە ئاگاداری ڕووداوە مێژووییەکان، زەمەن و قۆناغەکان نین. بۆیە کە دەگەڕێنەوە سەر ڕووداوێك،ئەوا بە دیدگای ئێستا ڕووداوەکانی ئەو کات دەبینن و دەخوێننەوە. لە کاتێکدا هەموو ڕووداوێك، پەیوەستە بە قۆناغ و زەمەنێکی دیاریکراو.

ڕۆمانێکم خوێندەوە، نووسەرەکەی باسی ساڵی کۆچڕەوی کوردان لە ساڵی 1991 دەکات، کەچی نووسیویەتی:(باران لە پێنج ملیۆن مرۆڤی کوردی دەدا).واتە هێندە بێ ئاگابووە لە نووسینی ڕۆمانەکەی، درکی بەوە نەکردووە کە ساڵی کۆچڕەوەکە، ژمارەی دانیشتووانی هەرێم، پێنج ملیۆن کەس نەبووە. وەلێ چونکە ئەو بە دیدگای ئێستا مێژووی ئەوکات دەبینێت، ئیدی هەر وادەزانێت کۆچڕەوەکە ئێستا ڕوویداوە. بۆیە یەکێك لەو ڕەگەزە گرنگانەی کە دەبێت ڕۆماننووس بە ئاگاییەوە بەرجەستەی بکات مێژووە.چونکە هەموو ڕووداوێکی مێژوویی، پەیوەندی بە قۆناغێکەوە هەیە.ناکرێ ڕۆماننووس قۆناغەکان لە یەکتری جیانەکاتەوە، کەچی ڕووداوەکان بگۆڕێتەوە. لەو سۆنگەیەوە ڕۆمانی(من تامەزرۆی خۆشەویستیم) یەکێکە لەو ڕۆمانانەی چەندین هەڵەی زەقی مێژوویی تێدایە، کە دەریدەخەن نووسەری ڕۆمانەکە ئاگاداری هیچ شتێك نییە و تەنها بە مەبەستی درێژکردنەوە ئەو ڕووداونە باس دەکات. بەرلەوەی ئەو هەڵانە بە دەق دیاری بکەین، کورتەیەك لە بارەی ناوەڕۆکی ڕۆمانەکەبۆ خوێنەران دەخەینە ڕوو.
ئەم ڕۆمانە، باس لە کچێك دەکات کە ناوی(هەژێن).
ئەم کچە، باوکی پێشمەرگەبووەوە لەگەڵ پۆلێك پێشمەرگەی تردوای گەڕانەوەیان لە چاڵاکییەك شەهید دەکرێن. دوای شەهید کردنی باوکی،دایکیشی شوودەکاتەوە. سەرەنجام داپیرە و باپیرەی هەژێن،

واتا دایك و باوكی(شێرزاد بازگر)ی پێشمەگەر، هەژێن گەورە دەكەن و لە قۆناغی ناوەندیدا داپیرە و باپیرەشی یەك بە دوای یەك دەمرن. هەژێن بۆ ئەوەی بێ لانە و سەرپەرشت نەمێنێتەوە، مامۆستا بەنازی مامۆستای قوتابخانەكەی لەگوند، دەیگرێتە خۆی و دەرەنجام قۆناغەكانی خوێندن تەواو دەكات.كوڕێكیشی خۆشدەوێت بە ناوی لاوێن و ئەویش جێی دێڵێت و بەمەش جارێكی تر هەژێن بێ بەش دەبێت لە خۆشەویستی. دواجاریش ڕووداوەكانی ڕۆمانەكە كۆتاییان دێت. ئەمە پوختەی ناوەڕۆكی ڕۆمانەكەیە، وەلێ نووسەری ڕۆمانەكە لە چەندین لایەنی مێژوویی، بابەتی و هونەری كەوتۆتە هەڵەوە، كە لە خوارەوە دەیانخەینە ڕوو:

یەكەم:هەڵەی ڕوداوو مێژوو:

بێگومان، مەرج نییە زەمەنی نێو دەق، هەمان زەمەنی مێژوویی واقیع بێت و كرنۆلۆژیای ڕووداوەكان بە دوای یەكتری دابێن، وەلێ كاتێ باسی ڕووداوێكی مێژوویی دەكەین، یان دیاردەیەكی سەردەم، ئەوا دەبێت مێژوو وەك ئەوەی كە هەیە ئاماژەی پێ بدرێت. بۆنموونە:_ كە باسی ئەنفالەكان دەكەین، ئەوا ناتوانین بڵێین ئەنفالەكان لە هەفتاكان ڕوویداوە، چونكە مێژووی ئەو كارەساتە ساڵی(1988)ە. ئەگەر باسی ئەنفالیش بكەین ، ئەوا هەموومان دەزانین كە ساڵ 1988و پێویست بە هیچ ئاماژەكردنێك ناكات. نووسەری ئەو ڕۆمانە، چەندین ڕووداوی داونەتە پاڵ یەك بە بێ ئەوەی لە ڕووی زەمەنی و مێژووییەوە هەر پەیوەندیان بە یەكترییەوە هەبێت،بەمەش كەوتۆتە هەڵەی وا كەخۆشی هەستی پێ نەكردووە وەك:_

*كە شێرزاد بازگری پێشمەرگە و باوكی هەژێن، لە گەڕانەوەی چاڵاكییەكدا لەشار، لە بناری چیای باواجی بە بۆردومانی فڕۆكە شەهید دەبێت، هەر ئەو ڕۆژەش هەژێن لە دایك دەبێت.(لا58ی ڕۆمانەكە). واتە ئێمە لێرەدا لە بەردەم زەمەنی بەرلە ڕاپەڕینین كە پێش ساڵی 1991دەكات. دووساڵ پێشتریش دوای ئەنفالەكانە، كە قۆناغی خامۆشی و نەبوونی هیچ جموجۆڵێكە، كەواتە گریمان ڕووداوی شەهیدكردنی ئەو پێشمەرگەیە ساڵی(1987) یان پێشووتربووبێت.كەچی نووسەردەنووسێت:(هێشتا هەژێن تەمەنی پێنچ ساڵان بوو كە باپیرەی بردی بۆ قوتابخانە، هەرچەندە تەمەنی گونجاو نەبوو، وەلێ چونكە زیرەك بوو وەریانگرت.لا24ی ڕۆمانەكە).كەواتە چوونی هەژێن بۆ قوتابخانە دەكەوێتە دوای ڕاپەڕین و ساڵی 1992.شەش ساڵی قۆناغی سەرەتایی و سێ ساڵی قۆناغی ناوەندیش كە داپیرە و باپیرەی دەمرن، نزیكەی دەكاتە ساڵی 2001. كەچی ڕۆماننووس لەو قۆناغەدا، باسی پۆلی نۆی بنەڕەتی و مۆبایل و زۆرشتی دیكەش دەكات!. كە بەرهەمی

چەندین ساڵی دواترن.

که هەژێن داپیره و باپیرەی بەچەند مانگێکی کەم و بەدوای یەکتری دەمرن، ئەو پۆلی (سێی ناوەندییە) نەك(نۆی بنەڕەتی) وەك ئەوەی ڕۆمانووس نەیزانیوە،چونکە شوناسی قۆناغی نۆی بنەڕەتی لە دوای ساڵی 2007 داهات، کە تائێستا چەندین ڕۆمانووس و نووسەرم بینیون لە بەرهەمەکانیان، کەوتوونەتە ئەو هەڵە و ڕەخنەشم لێگرتوون.کەواتە کاتێ داپیره و باپیرەی شەهێن دەمرن، ساڵی 2001ە. دوای مردنی ئەوانیش مامۆستا بەناز بۆ دڵنەوایی هەژێن دەباتەوە ماڵی خۆیان لە شار. نووسەری ڕۆمانەکە لەڵاپەڕە 62دا دەنووسێت:(هەژێنم بردە بازاری گەورە و مارکێت و مۆڵەکان،لەو هەموو داهێنان و تەکنەلۆژیانوێیە سەری سوڕما.بردمە ئەو پارکە گەورەیەش کە کتێبخانەی لە نێو دروستکرابوو(مەبەست پارکی شەهید سامی عەبدولرەحمان و کتێبخانەی زەیتوونە لە نێو پارکەکە).چەندین پارکی دیکە و سەنتەری کولتووریم نیشاندان). واتە لە ساڵی 2001. نووسەری ڕۆمانەکە بیری چۆتەوە ئەو باسی کچێك و ڕووداوێك دەکات لە سەرەتای دووهەزارەکان،کەچی باسی پێشکەوتن و مۆڵ و پارکەکانی ئێستا دەکات، کە چەند ساڵێکی کەمە بینا کراون. ئەمە بێ ئاگایەکی زەق و دیارە لە مێژوو.

- لەڵاپەڕە 142دا، دوای ئەوەی هەژێن قۆناغەکانی خوێندن تەواو دەکات، دەچێتە زانکۆو لە قۆناغی دووەمی زانکۆدا، خاڵێکی بۆ سۆڕاغ و هەواڵپرسینی دێتەوە لای دوای ئەوەی چەندین ساڵ بوو دایکی جێی هێشتبوو. ئەو زەمەنە، ئەگەر بە پێی تەمەن و ژیانی هەژێن بێت، ساڵی 2007 دەکات.چونکە لەڵاپەڕە 142دا دەنووسێت:(دایکی بیست ساڵە جێی هێشتووە. واتا 1987-2007)، کەچی سەیر لەوە دایە نووسەرلە ڵاپەڕە 143ڕۆمانەکەی باسی(داعش و تونێڵەکانی داعش!)دەکات. لە کاتێکدا هەفت ساڵ دواتر داعش سەریهەڵدا و پەلاماری کوردستانیدا. *لەڵاپەڕە 87دا نووسیویەتی:(هەر چوار چڕای ماڵەکەم کوژانەوە). واتا مەبەستی ئەوەیە دایك و باوك و داپیرە و باپیرەی هەژێن مردن، لە کاتێکدا ئەو دایکی نەمردووە و ماوە و تەنها شووی کردۆتەوە!.
*لەڵاپەڕە 134ی ڕۆمانەکەدا نووسەر نووسیویەتی:(هەژێن لە کۆڵیژی پزیشکییە، کەچی دواتر لە ڵاپەڕە 153دا دەنووسێت:(ئەوەی هەژێن لە تەمەنی چوار ساڵی زانکۆیدا بژاری کردبوو). واتە نووسەر لێرەدا،تەمەنی زانکۆی هەژێنی بەچوار

ساڵ داناوە. بۆ ئاگابووە لەوەی کۆلێژی پزیشکی خوێندن تیایدا شەش ساڵە نەك چوار ساڵ، کە ئەمەش هەڵەیەکی دیکەی زەقە.

دووەم:_ زمانی ڕۆمانووس یان زمانی کارەکتەرەکان:_

یەکێك لەو هەڵانەی بەشێکی زۆری ئەوانەی ڕۆمان دەنووسن و شارەزایەکی ئەو تۆیان نییە ئەوەیە، کە خۆیان لە بری کارەکترو کەسایەتییەکان دەدوێن و ڕووداوەکان دەگێڕنەوە. واتا بیریان دەچێت کە دەبێ کەسایەتییەکان خۆیان بدوێن، سەرەنجامیش دەکەونە هەڵەوە. بۆنموونە: کارەکتەر نەخوێندەوارە، کەچی وەك ڕووناکبیرێك دەدوێت!.بە درێژایی ئەو ڕۆمانەش، هەستم بەوە نەکرد کە کارەکتەرەکان خۆیان دەدوێن، بەڵکو زۆر بە زەقی و تۆخی ئەوە دیارە کە نووسەری ڕۆمانەکەیە لە بری ئەوان دەدوێت. بۆنموونە:(باپیرەی هەژێن کە کەسێکی بە ساڵاچوو، میللی و گوندشینە، کەچی دەڵێت:(سەربەرزم کوڕەکەم، ئەو ڕۆژەی تۆ بەرە و ئاسمان هەڵکشایت، بازگرێکی تر لە دایك بوو، زنجیرەی بنەماڵەکەمان ناپچڕێ لا58). ئەم قسانە، لە قسەی کەسانێك دەچن، کە خوێندەواریی و ڕەوانبێژییەکی باشیان هەبێت، نەك قسەی پیرەمێردێك.هەروەها هەژێن کە تەمەنی تەنها چواردە ساڵە دەڵێت:(دەبێ من بەرهەمی گوناهێك بووبم وبە نهێنی لە دایك ببم، کرابمە مەلۆتکەیەك و بەیانییەك بەرلە مەلا بانگدان لە بەردەم مزگەوتێك فڕێدرابم. لا65). ئەمە لە قسەی کچێکی هەرزەکارەی چواردە ساڵی ناچێت کە هێشتا لەوانەیە مانای وشەی زۆڵ نەزانێت. لەدەیان شوێنی دیکەش، نووسەر خۆی لە بری کارەکتەرەکان دەدوێت و قسە دەکات. کە خوێنەران دەتوانن بۆ دڵنیایی ڕۆمانەکە بخوێننەوە.هاوکات لە گەڵێك شوێنی ڕۆمانەکەشی زمانێکی وەسفییانەی وا بەرجەستە دەکات، کە زمانی نووسینی ڕۆمان نییە. وەك لاپەڕە(112). سێیەم: هەڵەی دەربڕین وگوزارشتکردن:_

لەو ڕۆمانە،چەندین دەربڕین و گوزارشتکردنی نابابەتییانەم کەوتنە بەرچاو، کە بۆ من وەك خوێنەرێك جێگەی ڕەخنەکردن و سەرنج بوون،کە چۆن نووسەری ڕۆمانەکە،کە خۆشی چیرۆکنووسە و چەند بەرهەمێکی ئەدەبی هەیە، ئەمە دید و تێڕوانینیەتی.لە خوارەوە ئاماژە بە بەشێکیان دەدەم:_

*لا4نووسیویەتی:(ئەندامەکانی بیستی من). ئەمە چ مانایەکی

هەیە؟ مەگەر بیستن خۆی هەست و گوێچکەش ئەندامێکی لەش نییە!؟. *□ل14 نووسیویەتی:(سواری ئەسپێکی سپی وەك هێلکە ببوو). هێڵکە لەو ڕستەیەدا، هیچ جوانییەکی بەو دەربڕینە بەخشیوە؟.

*□ل14 نووسیویەتی:(ڕەوە ئوتومبێلەکان). ڕەوە ئوتومبێل چییە؟!. *□ل17 نووسیویەتی:(چریکەی هەڵۆ). بەڵام دەنگی هەڵۆ(سیڕە)یە نەك چریکە.

*□ل24 نووسیویەتی:(گەرباپیرەی نادروست بووایە).لە ڕۆمانەکەدا مەبەست نەخۆشکەوتنی باپیرەیە، بەڵام نادروست نا بێت چونکە ئەمە بە مانای نەگونجاو دێت.

*□ل55 نووسیویەتی:(لەهەمووومزگەوتەکان بانگ دەدرا).لە ڕۆمانەکەدا، مەبەست ئەو بانگەوازەیە کەلە سەردەمی شاخدا پێشمەرگە کە دەهاتنە شارەکان لە مزگەوتەکان دەیانکرد.بۆیە بانگەوازە نەك بانگ، کە دوو وشەی تەواو جیاوازن لە یەکتری. چونکە هەموو دەمێك بانگ نادرێت و کاتەکانی دیاریکراون.

*□ل56 نووسیویەتی:(کاغەزی ناسك!). *□ل101 نووسیویەتی:(ئەدی خوا بۆ نێرو مێی دروستکردووە،بۆ ئەوە نییە جووت بن و وەچە بنێنەوە؟).بە ڕاستی کارەساتە ئەمە بیر کردنەوەی نووسەری ڕۆمان بێت!.ئەم تێڕوانینە،چ جیاوازییەکی هەیە لەگەڵ تێڕوانینی ڕەشۆکی و میللی؟ ئەگەر پەیوەندی نێرو مێ هەر بۆ وەچە خستنەوە بێت، ئاخۆ هیچ جیاوازییەك دەمێنێتەوە لە نێوان مرۆڤ و ئاژەڵ؟!.سەیر لەوە دایە لەڵاپەڕە 111ی ڕۆمانەکە، نووسەر دژی ئەو بۆچوونەی خۆی دەوەستێتەوە.

*□ل104 نووسیویەتی:(قەرەبۆی هەموو ئەو تەمەنە دەکەمەوە کە نەمگوت باوکە).چونکە ئەو ڕۆژەی هەژێن لە دایك دەبێت،هەمان ڕۆژیش شێرزاد باوکی شەهید دەبێت.

*□ل108 نووسیویەتی:(هەژێن دەیگوت ئەگەر یەکێکم خۆشبووێت دەبێ لەباوکم بچێت). ئەم دەربڕینە، گوزارشت لەوە دەکات کە هەژێن باوکی خۆی بینیبێت. نووسەری ڕۆمانەکە بێ ئەوەی هەستی پێ بکات، کە وتۆتە پارادۆکسی واتاوە.

*□ل122 نووسیویەتی:(تۆپەڵە تیشکێکی سپی هێلکەیی).ئەم جۆرە دەربڕینانە، نیشانەی ئەوەن کە چۆن کەسانێك بە زمانێکی هەژار لە ڕووی دەربڕینەوە ڕۆمان دەنووسن.دەنا تۆپەڵە تیشك چ مانایەکی تێدایە؟. *□ل124 نووسیویەتی:(نەدەبوو هەژێن ڕەبەن بمێنێتەوە).نووسەری ڕۆمانەکە، لێرەداجیاوازی لە نێوان دۆخی نێرو مێ نەکردووە.چونکە ڕەبەن بۆ نێر بەکار دێت، بۆ ڕەگەزی مێ قەیڕە دروستە.

*ڵا133نووسیویەتی:(باشترین شوێن بۆهەڵبژاردنی هاوسەر زانکۆیە.). ئەوە بۆیە زانکۆکانمان بێ داهێنان و مەعریفەن، چونکە بە شوێنی خۆشەویستی و کەپڵ و کەپڵداری دەزانین. *ڵا 155نووسیویەتی:(لە ناخەوە وەك مەنجەڵی ساوار دەکوڵا). بۆچی ساواربێت؟.

*ڵا156نووسیویەتی:_(لە نێو دەریایەکی سپی خوێنین).جاکە خوێنینە، چۆن سپییە؟!.
وێرای ئەو سەرنجانەمان وەك خوێنەرێکی ڕۆمان، هاوکات تێبینیمان لەبارەی زمانی ڕۆمانەکەشەوەهەیە. چونکە زمانی ڕۆمانەکە، زمانێکی وەسفی ڕووت، واقیعی و سادەیە،کە هیچ جوانکاری و هونەرێکی تێدانییە. گەرچی نووسەری ڕۆمانەکە هەوڵیداوە وەك زمانی نووسینی ڕۆمان بەرجەستەی بکات،وەلێ بە بڕوای من تیایدا سەرکەوتوو نەبووە.دواجاردەڵێم،مەرج نییە ئەوەی لە نووسینی چیڕۆکداسەرکەوتووبوو،لە نووسینی ڕۆمانیشدا سەرکەوتوو بێت.چونکە ڕۆمان و چیڕۆك، ڕاستە لە چەندین توخم وەك یەك و هاوبەشن، وەلێ دوو ژانری ئەدەبی تەواو لە یەکتری جیاوازن.بەشێك لە چیڕۆکنووسەکانی ئێمە، ڕۆمان وەك چیرۆك دەبینن بۆیە دەکەونە هەڵەوە. چونکە نووسینی ڕۆمان باگراوەندێکی گەورەی ڕۆشنبیری و مەعریفی دەوێت. بۆ ئەوەی کە باسی ڕووداوێکمان کرد نەکەوینە هەڵەوە!!..

سەدیق سەعید ڕواندزی

*پەراوێز:_مـن تـامەزرۆی خۆشەویستیم/ ڕۆمـان/ نووسـینی ئاسۆحەسەن/ساڵی چاپ 2019..

*ئەم بابەتە لە ئەدەب و هونەری کوردستانی نوێ ژمارە(1111)لە 7/11/2019 بڵاوکراوەتەوە.

دنیایەکی سەیری شیعرە گوڵم! … لەتیف بێوار

باسم لەو شاعیرانە نییە کە هێندەی نمایشکارن و وێنەی خۆیان بە جۆرەها شێوە بڵاودەکەنەوەو لە پەیجەکاندا دادەبەزێنن و هیچی تازەیەن پێ نییە، یان ئەو مشەخۆرانەی مۆنۆپۆڵی دەزگاو چاپەمەنی و رۆژنامەو کەناڵە ئەدەبییەکانیان کردووە، بەڵکو باسی ئەو شاعیرانە دەکەم کە دەقێکی جوان دەنووسن و دوایی هەوڵی ئاوهامان پێشچاو ناکەوێت، وەك چۆن بۆ نموونە یەکەم شیعری بڵاوکراوەی ناو ماڵپەڕی دەنگەکان لە لایەن کەنعان مەدحەت یان زانا سامان سەرنجی راکێشاین و دواتر هەموو شیعرەکانیان گلۆربوونەوە بوو بۆ ئاستە نزمەکانی دەربڕین و وێنەی شیعری لاوازو نەبوونی دیدگای شیعریی قووڵ و تازەبوونەوە، هەر بەم جۆرەش یەکەم شیعری ئازاد ئەسوەد سەررنجی خوێنەری راکێشاو ستایلێکی کەم بەکارهاتووی خستە ناو شیعرەکەیەوە، بەڵام شیعرەکەی دواتری زۆر بێزارکار و دووبارەو درێژەدادڕی بێ سەلیقەو چەشە بوو، خۆ بەکارهێنانی دوو وشەی بیانی لەناو شیعردا ئاستی بەرز ناکاتەوە، یان خستنە ناوەوەی ناوی شوێنی جیاوازی دنیا لە شیعردا ئاستی بەرز ناکاتەوە، ئەگەر ئەوە پێوەر بووایە ئەوا زۆر پێش ئەو فەرهاد پیرباڵ و بەختیار عەلی ئەو هەوڵەیان داوە، کەواتە باپرسین هۆی چییە جوانی نووسینی شیعر لای شاعیرەکان دەگمەنەو زۆر دووبارە نابێتەوە؟

پێش ئەوەی وەڵامی ئەو پرسیارە بدەینەوە پێویستە ئەو راستییە بڵێین کە نزیکەی 90%ی شاعیران بەس لە قۆناغێکی دیاریکراوی ژیاندا دەتوانن شیعری سەرنجڕاکێش بنووسن، هەر هێندەی هۆکارو زەمینەکانی شاعیرێتی نەماو گۆڕدرا ئیتر سیحری دەقەکان پوچ دەبنەوەو زمانی شیعرییان دەبێتە بارو خوێنەر بێزار دەکات، تەنیا رۆژەیەکی کەم لە شاعیر بە شاعیرێتی دەمێننەوە تا مردن.
پاشان یەکێکی تر لە هۆ سەرەکییەکانی لاوازی ئاستی شیعر: رەکیکی زمان و لاوازیی هەموو پێکهاتە ئیستاتیکییەکانی شیعرە، کە زۆربەی زۆری شاعیران یان یەکتر دەجوونەوە، یان خۆیان دووبارە دەکەنەوە، یان تەنیا بە وتە خۆیان بە شاعیری جواننووس لە قەڵەم دەدەن و واقیع و هاوڕێیانی زۆری بۆ سەلیقەی شیعریی لە دەوریان کۆ دەبێتەوەو چەپڵەیان بۆ لێدەدات، بەڵام لە راستیدا هیچ تازەگەرێتی و جیاوازیی لە هەوڵەکانیاندا نابینرێتەوە، ئەم قسەیە دیارە بە

شێوەیەکی ڕۆژەیی دەردەبڕین چونکە ئەمڕۆ هۆکارەکانی بڵاوکراوکردنەوەی شیعر زۆر بوون و تەنیا لە چاپەمەنییە کاغەزییەکاندا سنووردار نەکراون، کەواتە هێنەی ئمەی خوێنەر ئاگاداری ئەو شیعرە بڵاوکراوە کوردیانە بین ئەم قسانە راستن سەبارەت زۆرینەی هەوڵە شیعرەییەکان.

ئەمانە هەمووی لەولاوە بوەستێت کە لە هەوڵی تاکەکەسی شاعیرەکەدا دەگیرسێنەوە، بەڵام لەولاشەوە گەر تەماشای بارودۆخی سیاسی کوردستانی باشوور بکەین دەبینین دەسەڵاتی سیاسی زۆر گەندەڵ و عەشایەرەو هیچ بەرەندەییەکی بە وێژەو شیعر نەداوە، بەڵکو نەك شیعر، تەنانەت شاعیرەکانیش بە هێند وەرناگرێت و سوکایەتییان پێ دەکات و بێ مافیان دەکات و لە هەندێك باریشدا دەیانکوژێت، جگە لەوەی لە هەموو بوارە ژیاریی و زاستییەکاندا کۆمەڵگا بەرەو دواوە گەڕاوەتەوەو ئەوەی بایەخی پێ دەدرێت هەر ئەوەیە کە سەرەکانی دەسەڵات بە بایەخدار دەیبینن و میللەتیش لەم حاڵەتەدا مێشکی لە چاویدا دەبینێتەوەو ئەوەی چاوی بە جوان و مۆدیل تازەو سەرنجڕاکێشی دانا ئەوا هەوڵی تەواویان بۆ دەدات بۆ دەستخستنیان، ئەمڕۆش بە داخەوە جڵەوی پارە تەنانەت هەستە مرۆڤایەتیەکانیشیان تێدا کوشتووین، ئیتر چاوروانی چ تازەگەرییەك لە شاعیر بکەین کە دەیان ئامانج و بەرنامەی تری لە هزردایەو دواهەمین خاڵ کە بیری لێ بکاتەوە وشەیە، ئەویش بە داخەوە زۆر جار بۆ بەدەستهێنانی پلەوپایەو راکێشانی رەگەزی بەرانبەرو بەدەستهێنای خەڵاتەو کارکردنە بۆ بژێوی ژیان، کەهەرئەمەشە هەندێك شاعیری وا لێکردووە ببنە قەڵەمی ئۆرگانەکانی مەسئولێکی حیزبیی، ئیتر لات سەیر نەبێت گوڵم گەر کەس لە خەمی راستەقینەی وێرانبوونی شیعری کوردی ئەمڕۆدا نەبێت و ئەوەی ناشرین و بێ سەلیقەییە بە ناوی شیعرەوە دەرخواردی خوێنەری ئاست نزم و ناشارەزا دەدرێت و خاوەنەکەشی بە سەرقافڵەی شیعری جواننووس و تازەگەرو دەستەبژێر لە قەڵەم دەدرێت… ئایا ئەمەیە دەرهاویشتەی پێشکەوتنی ماددی مرۆڤ؟ یان ئەم زۆرانبازییە لە مێژە رەنگی داڵتووەو پێشتر گەر لە شێوەیەکی نادیارو پەنهاندا بووبێت ئەوا ئەمڕۆ شێوەیەکی ئاشکراو راستەوخۆ لە خۆ دەگرێت..

دژایەتی جۆنسن بەدژی چەپ! ... نوری بەشیر

درێژەی قەیرانی برێگزیت لە هەڵبژاردنی بەریتانیا

قەیرانێک کە سێ ساڵە زیاترە یەخەی دەوڵەتی بەریتانیا گرتووە و حکومەتەکەی لە بەریەک هەڵوەشاندەتەوە کە سێ سەرۆک وەزیرانی بەخێرایی بەدوای یەکدا هێنا و دەیان وەزیر و ئەندام پەرلەمان وازیان هێناو دەرکران، وە ئاخرین سەرۆک وەزیرانێک کە بۆریس جۆنسنە هیچ تەرح و پێشنیارێکی لە پەرلەماندا نەڕۆشتە پێشەوە دەنگی لەسەر نەدرا جگە لە داخستنی دەرگای پەرلەمان بە پاڵپشتی شاژنی بەریتانیا ئەویش ڕەدکرایەوە، ئاخرین ویستگەی ئەو ئەزمەیە بە هەڵبژاردنی پێشوەخت گەیشت، بەڵام ئەم هەڵبژاردنەش بە شێوەی برێگزیت بە ئەزمەیەکی قوڵ و توندو قوتبیکردنی کۆمەڵگاوە تێدەپەڕێت.
هیستریا و هێرشێک کە باڵی راستی حزبی پارێزگاران بەرامبەر چەپ و کۆمۆنیزم دەستی پێکرد هەر لە ڕۆژەکانی هاتنە سەرکای جۆنسنەوە نەوەستاوە، ئەوەتا لەم هەڵبژاردنەدا کە قەرارە لە ١٢ی دیسەمبەردا ئەنجامبدرێت لە بەرامبەر مخالفەکانیدا کە حزبی کرێکارانەو بەتایبەت سەرۆکی ئەو حزبە جێرمی کۆربن کە نوێنەرایەتی باڵی چەپی ناو ئەو حزبە دەکات، ڕۆژانە لەهەر مناسەبەو کەمپینی هەڵبژرادنیکدا هێرش دەکاتە سەر چەپ، ئەمەش لەلایەک بە ئامانجی شکاندنی کەسایەتی حزبی لیبەرە و دەنگ نەهێنانەتی لەهەڵبژاردا بەڵام لە ئەساسدا هێرشە بە ناڕەزایەتیە بەرهەقەکانی خەڵکی کرێکار و کەمدەرامەتی کۆمەڵگا لە بەرامبەر سیاسەتی لێگرتنەوە و برسیکردنی کۆمەڵگادا.
ئێستا لەدنیادا هەر حزب و لایەنێک، هەر کەس و کۆمەڵێکی ناڕازی کە تۆزێک دیفاع خواستەکانی خەڵکی کەمدەرامەتی کۆمەڵگا بکات، باسی چاکسازی و گۆڕانکاری هەلومەرجی مەوجود بکەن کە بۆرژوازی و سەرمایەداران و نیولیبرازمەکەیان خەریکە هەناسە هەڵمژینیش بە ئینسانە مەحرومەکان قەدەغە دەکەن، لەلایەن بۆروژوازی و حکومەتەکانیانەوە ناتوانن بە چەپ و ئاژاوەگێڕ و دەستەک لەپشتیانەوە هەیە تاوانبار نەکەن، هەتا گێلترین کەسانی قەومی و میلیشیایی و ئیسلامیش، لەچەشنی حەسەن نەسروڵا، روحانی، عەمار حەکیم و تا دەگاتە علی باپیری بن دەستی یەکێتی و پارتی، هێرشیان

بۆسەر مارکس و لینین و سۆشیالێزم و کۆمۆنیزم و چەپ لە گوێیان نزیکترە کە ناوی بهێنن و توانجی تێبگرن و بڵیین ئەوانە بەسەر چوون.
راستە لە مێژووی کۆمەڵگای بەشەریدا، سیاسەت و ئایدۆلۆژی زاڵ لە کۆمەڵگادا، ئەوەیە کە بۆرژوازی و سەرمایەداری س□□پاندویانە، ل□ بەرئەوەی رۆژانە لە هەموو میدیاکانەوە تەلەفزیۆن، رادیۆ، رۆژنامە، سۆشیال میدیاکان، و پارە ڕشتن و تاڵانکاری کۆمەڵگا، ترس و گرتن و زیندان و تیرۆر و سەپاندن و گێلکردنی خەڵک لەرێگای پیرۆزی سەرۆک، خاک، ئاڵا، دین، هەموو فەرهەنگێکی دواکەوتوانە دەرخواردی کۆمەڵگا دەدەن و دەیسەپێین، هەر بۆیە لە هەرجێگایەکی کۆمەڵگا دەنگێکی ناڕازی بەدژی ئەوانە بەرز ببێتەوە ئەوە بە چەپ و کۆمۆنیزم ناوزەدی دەکەن و واشیان لەخەڵک گەیاندووە کە ئەو کۆمۆنیزم و چەپە، ترسناکە و نا بێت رێگای پێبدرێت سەر دەربهێنێت و قسە بکات و بێتە سەر دەسەڵات، چونکە ترسناکە بۆ کۆمەڵگا، بەڵام لە راستیدا و بەعەمەلی زۆربەی کۆمەڵگا بەگۆشت وخوێنیان تەجروبەی کارنامەی سەرمایەداری و دەسەڵات و سیستەکەمەیان دەکەن.
ئەوان سەرمایەداران و دەوڵەت و حزبە سیاسیەکانیان نا هەقیان نیە کەبترسن لە چەپ و کۆمۆنیست و کرێکارن، ل□ بەر ئەوەی ب□ بێ بوونی رابەریەکی کۆمۆنیست و کرێکاری کە ل□ پێشەوەی ئەو ناڕەزایەتیانەی ئێستادا ب□□ت لەدنیا، بەڵام بە کردەوە ناڕەزایەتیەکانی ئەم بزوتنەوەیە بۆخۆی بەسەر سەری هەموویانەوە دەسوڕێتەوە و مەرگی ئەوان جاڕ دەدا، بەبێ ئەوەی ناوی مارکس و کۆمۆنیزم و چەپ بهێنن، خواستەکانیان بۆ نەمانی دەسەڵاتی سەرکوت و کوشتار و تاڵانکاری و دژی زیندان و کوستن و تیرۆری حکومەتەکانیان لەمەیداندان و داوای چاکردنی هەلومەرجی ملیۆنان ئینسان دەکەن لە وڵاتەکانیان، هەر ئێستا لە فەرەنسا، چیلی، سودان، جەزایر، هۆنگ کۆنگ، لوبنان و عێراق و ئێران ترسی خستۆتە دڵی هەموو بۆرخوازیەوە. لە هەموو ئەم ئەم وڵاتانەدا رۆشنە کە کێ لە خۆپیشاندان و ناڕەزایەتیدایە و کێ لە دەسەڵات و سەرکوت و کوشتاردایە، کێ داوای ژیانی باشی ئینسانی بۆ هەموو خەڵک دەکات، کێ داوای ئاو و کارەبا و موچە بۆ هەموان دەکات و کێ دەیەوێت قوتابخانەو شوینە رەفاهیەکان و نەخۆشخانەکان دابخات بیانکاتە پارەو گرانیان بکات، کێ دەیەوێت موچە و کار بە هاوڵاتیان نەدات و سەروەت و سامانی کۆمەڵگا بۆ کەمایەتیەک ببات؟!.
بۆریس جۆنسنی سەرۆک وەزیران لەحزبی پارێزگاران لەمە تۆقیوە، دەیەوێت بەشی تەندروستی بکاتە سیستەمی ئەمریکی و لەسەر خەڵکی بکاتە بارگرانیەک کەنەتوانن چارەسەر بکەن، قوتانخانەو زانکۆکانی

سەخت کردووە بە مناڵان و لاوان، خزمەگوزاریەکانی گرتەتەوە، گرانی یەخەی خەڵکی گرتووە، رێژەی بێخانەو لانەکان و نوستن لە شەقامەکان و رەقبونەوەیان زیادی کردووە، باندی چەقەکێش، گروپی توندڕەوی ئیسلامی زیادی کردووە، راسیزم زیادی کردوە و هێرش بەسەر پەنابەران و خاریجیان زیادی بووە، ئەمانەو دەیان شتی تر کە لەمیدیاکانی بەریتانیا باس دەکرێت و رۆژانە لە شەقام و نەخۆشخانە و شوێنە گشتیەکاندا یەخەی دەگیرێت و رەخنە لەم نوێنەرەی باڵی راستی بۆرژوازی دەگیرێت و بە کەسە درۆزنەکە ناوی دەبەن.
لە کاتێکدا باڵی چەپی ناو حزبی کرێکاران کە زۆر ئیدعای چەپ و کۆمۆنیزمی نیە، هەروەک کە بیرنی ساندرز لەئەمەریکا نیەتی، تەنها لەبەرامبەر وەزعی مەوجودا داوای چاکسازی دەکەن، ئەمەش بەهەر دەرەجەیەک بتوانن بەدەستی بهێین لە بەرژەوەندی خەڵک و دەرگا کردنەوەیەکە بەڕووی رادیکالیزمی کۆمەڵگادا، بەڵام چ ترەمپ و چ جۆنسن بەردەوام بە لەدان لەخواست و دواکاریەکانی خەڵک هێرشیان بەسەر چەپ و کۆمۆنیزم هێرشە بەسەر خواستەکانی خەڵك و بەتە قسەی رۆژانەیان. چەپ و کۆمۆنیستێک کە بەهەردەرەجەیەک بچوکیش بن و لە هەر شوێنێک هەبن بەڵام قسە لەسەر قورسایی هەلومەرجی ئێستا لەسەر ژیانی خەڵک بکەن و داوای چاکسازی و ئاڵوگۆڕ بەرەو ژیانێکی باشتر بکەن، روخساری دزێوی دەسەڵاتی بۆروازی دەردەخات. ترسی بۆرژوازی و بەتایبەت هیستریای جۆنسن و هێرشی دژی ئینسانی خۆی دەبارێنێت بەسەر ئەو خواست و داوایانەی کەخەڵک هەیەتی بە باشترکردنی ژیانێکی ئینسانی و ناڕەزایەتی دەردەبڕن بەرامبەر سیستەم و دەسەڵاتەکەی جۆنسن و ترەمپ، کە خەڵکی ناڕازی نایانەوێ سەروەتی کۆمەڵگا بە کەسانێک بێت کە لەپێنجەکانی دەستان و لەسەدا نەوەدو نەی خەڵکش لەهەژاریدا بژین، بەڵام ئەمەیان پێ قبوڵ ناکرێت و ژەهری دژی خواستەکانی خەڵک لەژێر ناوی دژی چەپ و کۆمۆنیزمدا هەڵدەڕێژن، ئەمەش روونی دەکاتەوە کە ئەگەر بۆریس جۆنسن، لەم هەڵبژاردنەدا دەنگ بهێنێت و دەسەڵاتی بکەوێتە دەست، ئەو خواستانەی خەڵک بە خواستی چەپ و کۆمۆنیستی دەزانێت و هەر وەک دەورەی پێشوو هێرشەکانی بەسەر ژیان و گوزەرانی خەڵك چەند بارە زیاد دەکات.

نوری بەشیر

٩/١٢/٢٠١٩

بەشــی نۆزدەیەم لە قەســیدەی (دەقی تەمەن) ... ناڵە حەسەن

١ کاتێک بە پێخاوسی
بە ڕێگایەکدا دەڕۆیت و بەردەمیشت
بە وردە شووشە داپۆشراوە
لە چاوەڕوانی ئەوەدا مەبە
کەسێک بێت و شووشەکانت بۆ ڕاماڵێ
چونکە ئەویش پێشوەختە
ڕێگاکەی بەردەمی بزمارڕێژ کراوە
چاوەکانت دامەخە
دوور بڕوانە دوور
هێشتا کات ماوە بۆ خەون بینین

٢
شیعر فێری کردم و
ه□نزی ئەوەی پێبەخشیم
ل□ نێو نووسینەکانم خۆم بم و
ڕێگە بە هیچ هێزێکی دەرەکی نەدەم
بوونم داگیر بکات
بۆیە منیش دواجار گوتم
(من ژیانم بۆ شیعر دەوێت)
بەڵام داخەکەم
دوای سی ساڵ لە شیعر نووسین و بیرکردنەوە
هێشتا / نەمتوانیوە وەک پێویست
خۆم بناسم و
بە وردی خۆم بخوێنمەوە

٣
ل□ نێو خەمەکانی دایک و باوکم
کتێبەکانی مرۆڤبوونم خوێندەوە
ل□ نێو خەونەکانی خۆشم
سروودە خوێناوییەکانی نیشتیمان

٤
منداڵی من
کۆلارەیەکی پەڕ ڕەنگین بوو
لە دارتەلی
گەڕەکێکی هەژارنشین گیربووە و
لێنا بێتەوە
لە وەرزەکانی قاتوقڕی و گرانیدا
دەبێ بە کولێرەویەک و
منداڵە برسییەکان ژیر دەکاتەوە
لە شەوە درێژەکانی پایزانیش
وەک حیکایەتخوانێکی بە ئەزموون
بۆ کوڕ و کچانی گەڕەک
چیڕۆکی عەشق و ئازادی / دەگێڕێتەوە …!

٥
من زۆرجاران حەزم لە تەنیاییە
نامەوێت /
لە چاوەڕوانی کەسێکی تر بم
من بەوە ئارام و دڵفراز دەبم
کە هەموو چرکە و ساتەکانی تەمەنم
تەنها و تەنها / بە خۆم ببەخشم …!

٦
تۆ لەنێو
گەڕەکی چڵەنێرگزەکان دەژیت و
منیش لەنێو نیشتیمانی غوربەت
چی تۆی گەیاندە
نێو کیشوەرەکانی دڵی من
ئەی ئاگر و پەنگر / ئەی موسیبەت …!

٧
من / مەرکانەکانی تەنیایی خۆم
پڕ دەکەم لە گوڵ و
دڵە ماندووەکەی تۆش
پڕ لە خۆشەویستی
من / باخچەی شیعرەکانی خۆم
بە پەیکەری عەشق دەڕازێنمەوە
نیگا و چاوەکانی تۆش

بۆ تیشکە پرشنگییەکانی ڕووناکی
لەگەڵ ئەوەش لێمببوورە
گەر / بۆ تا ئەبەد نەتبینمەوە …!

٨

بیرت دەکەم
زۆتر لەوەی
کە تۆ بیری لێدەکەیتەوە
بەرینتر لە ڕووبەرەکانی بیرکردنەوە
بیر بیر بیر بیر بیر
هێندەم بیر لێکردیەوە
تا هەموو
بیرکردنەوەکانی خۆم بیرچوویەوە
ئێستا من لەنێو تۆدام
هاتووم تا لەمەودوا
لەنێو یادەوەری و
لەنێو /
بەستانی بیرکردنەوەکانی تۆ
بۆ هەمیشە بمێنمەوە

٩

هەموو دەرگاکانی ژیانتان
بەڕوو داخستم
منیش ئێستا لە دووری دوورەوە
دوور دوور دوور
دوور لە ئێوە
لەسەر / ئەستێرە ئاورینگییە ئیرەسییەکەی شیعر
لەژێر / ڕەشماڵێکی ڕەنگینی پڕ لە ڕاز
بەتاقی تەنێ و هەموو شەوێ
مێژووی مردنە ماسەشییەکانی ئەوێ و
چرەی چیرۆکە چراخانییەکانی
لەدایکبوونی خۆم / دەنووسمەوە …!

١٠

تۆ پەیکەرێکی لە نوور
چاوەکان و نیگاکانیشت
پڕن لە ڕووناکی
گەر غەریبی

نیشتیمانی لەدایکبوونی خۆت دەکەی
وەرە بە تاو
بە پەیژەی پەراسووەکانم هەڵگەڕێ
تا بتگەینمەوە
نێو کۆڵا نەکانی خۆرەتاو

١١
من وام
لەگەڵ ژیان شیعر
لەگەڵ شیعر بەفر
لەگەڵ بەفر □وناکی
ل□گ□□ □وناکی با
لەگەڵ با ئاگر
لەگەڵ ئاگر خەون
لەگەڵ خەون تۆ
لەگەڵ تۆش / عەشق کۆمان دەکاتەوە

١٢
ئەی پەپوولە وردیلەکەی
نێو نیگا زەردباوەکانی مانگ و
نێو / خەون و خەیاڵە خەمڵیوەکانی خودا
تۆ ل□ نێو چاوەکانی من / وەک هەمیشە
لە هەموو ئۆقیانووسەکانی دونیا بەرینتری
لە هەموو چیا سەرکەشەکانی عەشق بەرزتری
تۆ / بە تەنیا تۆ
لە قەسیدە و شیعرەکانم ناسکتری
لە ترپەکانی دڵم زێتر / لە من نزیکتری

١٣
من ماڵم ل□ نێو مەمکۆڵەکانی گەردوونە
ئەستێرەکان هاورێمن
لەسەر پشتی شەپۆلەکانیش
سروودەکانی □وناکی دەنووسمەوە
خودایەک / ل□ نێو کتێبە شیعرییەکانم پێی گوتم
مژد□ بێ لێت
تۆ بڵێسەی خۆرەتاوێکی ئ□ بەدیت
مردن ناتوانێ لێت نزیک بیتەوە

١٤
لەوەتەی بەبیرم دێت
لەنێو ئۆقیانووسەکانی ئاگر
ئایەتە ئیرۆسییە ئەوینییەکان / دەنووسمەوە
لەنیو نیگا نەرمەکانی نیشتیمانیش
کتێبێک / لە بارانە بەسۆییە بریناوییەکان

١٥
تۆ تەمێکی سپیت
لەنێو خەیاڵە تەوراتییەکانی تەمەنی من
تۆ / شیعرێکی شەونماویت
لەنێو شەوە شلێرییەکانی شەونامەی من
بەڵام موخابن ئێستا
من و تۆ / ملوانکەیەکین بۆ گەردنی مردنەوە
وەکو کەمانجە ئاوییەکانی دەریا
میلۆدییەکی غەمگین بۆ ژیان دەژەنین …!

نۆڤەمبەری ٢٠١٩

لە ڕۆژی جیهانی مافەکانی مرۆڤ … ئەحمەد کامەران

حەفتاو یەك ساڵ پێش ئێستا لە ڕۆژێکی وەکو ئەمڕۆدا واتە لە 10|12 کە جارنامەی مافەکانی مرۆڤ لەلایەن نەتەوە یەکگرتووەکانەوە ئیمزاکرا , کە هاوکاتیش هەموو ساڵێك یادی ئەو ڕۆژە دەکرێتەوە , کە لەو یادەدا ئەوەمان پێی دەڵێت کە ئیتر لە پاش ئیمزاکردنی ئەو جارنامەیەوە, بووە دەستپێکێك بۆ پێشێلکردنی تەواوی مافەکانی مرۆڤ لەسەر ئەم گۆی زەویەدا.
هەرچەندە لە جارنامەکەدا چەندین مادەی تێدایە کە هیچ کامیان بایەخی ئەوتۆی پێ نەدراوە بۆ مرۆڤ , وەیەکێك لە مادەکان کە زۆر بەلامەوە جێگای تێبینەی ئەوەیە کە ئاماژە بەوە دەکات کە دەڵێت:هەموو مرۆڤەکان بە تەواوەتی لە بەردەم یاسا یەکسانن وە نابێت هیچ جیاوازیەك بکرێت لە نێوانیاندا بەڵکو بەشێوەیەکی

دادپەروەرانە مامەڵە لەگەڵیان بکرێت بۆ ئەوەی مافەکانی خۆیان وەربگرنەوە, بەڵام خۆی لە بنەڕەتدا ئەو مادەیە بە هەڵە نووسراوە چوونکە لە بیریان کردوە شتێکی بۆ زیاد بکەن کەئەویش تەنیا مڕۆڤە هەژارەکانە کە دەبێت لەبەردەم یاسا چۆك دابدەن و بە هەموو سزایەکی دادگاو یاسادا ڕازی ببن و نابێت دەنگ هەڵببڕن ئەگەرنا دەنگیان بەتەواوەتی کپ دەکرێت ,بەڵام بۆ مرۆڤە دەست ڕۆیشتووەکان کە بە مڕۆڤە گەورەکان دادەنرێن لە نێو کۆمەڵگا ئەوان بۆیان هەیە ئەگەر هەر سەرپێچیەك بکەن یاخود هەر خراپەیەك بکەن نابێت یاسا سزایان بدات کەچی خۆی لە بنەڕەتدا هەر خۆیانن یاسا بەڕێوە دەبەن و یاسا دادەنێن بۆ کەسانی هەژار و لێقەوماو , ئەمەش هۆکارەکەی بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە کە دادپەروەیەکی ڕاستەقینە لەنێوان مڕۆڤەکان دا نیە خۆی لە بنەمایەکی ڕاستەقینەدا کە دەبێت بگوترێت ئەوەیە کە زۆر بەلاوە ڕوونەوە وە ڕۆژانەش لەپێش چاوی خۆمەوە بەهەزاران خراپی و گەندەڵی و پێشلکردنی مافی هەژاران دەکرێت کەچی یاسایەکی دادپەروەرنیە مافی لێقەوماوان وەربگرێتە ئەمەش هۆکارەکەی بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە کە وشەی دادپەروەری لەلایەن مڕۆڤە گەورەکان تیرۆر کراوە زیندەبەچاڵیان کردوە بۆئەوەی هەژارەکان بخەنە ژێر دەستی خۆیان وکە ئیتر بەهیچ شێوەیەك داوای مافەکانی خۆیان نەکەن لە یاساو هەربۆیە ئەم ڕێکخراوانەی بەناو مافی مڕۆڤ و یاخود نەتەوە یەکگرتوەکان کە ئەمانە خۆیان بە پارێزەری مافەکانی مڕۆڤ دادەنێن بەڵام هیچ کاتێك ڕاست نیە و تەنیا بەرژەوەندی خۆیان لە پێشەنگی کارەکانی خۆیان داناوە هیچ تر… چوونکە هەردەم و هەردەم هەژاران و بە تایبەتی چینی کرێکار کە چینێکی گەورە ستەملێکراوە بەردەوام دەبێت لە پێشلکردنی مافەکانیان هەتاوەکو ئەو ڕۆژەی دەنگێکی ڕاستەقینەی دادپەروەر درووست نەبێت کە بتوانێت ڕووبەڕووی هەموو پێشلکاریەکان ببێتەوە کە لەبەرامبەر مڕۆڤە هەژارەکان دەکرێت.

ئەگەر ئێستا نموونەیەکی بچووك بهێنمەوە کە لە سەردەمی ئێستادا دەبینین بە دەیان مڕۆڤی هەژار بێ حالە لە ماڵ و حالی خۆیان دەرکراون کەچی ئەگەر ئێستا یاسایەکی دادپەروەر بوونی هەبوایە ئەوا مافی ئەو مڕۆڤە هەژارانەی لە کەسە خراپەکان وەردەگرت کە خۆیان بە مڕۆڤی گەورە داناوە وەرگرتبایەوە ئێستا ئەو جۆرە مڕۆڤانە ژیانیان وانەبوو بەڵام نیە نیە نیە بۆچی؟ نازانم!
جیاواز لەم مادەیە کۆمەڵێك مادەی تری تێدایە کە یەکێکی تریان لەو مادەیە باسی ئازادی ڕادەبڕین دەکات بێگومان ئەم مادەیەش دووبارە هیچ خزمەتێکی بە ئازادی ڕادەبڕین نەکراوە بەڵکو بەردەوام پێشێلی تەوای ئازادی ڕادەبڕینەکان دەگرێت لە نێوان مڕۆڤەکان لەسەر ئاین

و ڕەگەز و نەژاد و ڕەخنەگرتن…هتد کە زۆرجاران ئەو مڕۆڤە بەرەو ڕیگای مردن دەبرێت بەڵام ئازادی ڕادەڕبڕین خۆی لە بنەڕەتدا دەبێت لە ناخی تاکەکانەوە هەڵ بقولێتەوە کە بەخۆیان بڵین من مڕۆڤم بوونم هەیە لەسەر ئەم گۆی زەویەدا هەربۆیە من ئازادم و بە ئازادانە بیردەکەمەوە و بە ئازادانە دەژیم و لە هیچ کەسێك قەبول ناکەم سنور بۆ ئازادی بیڕوڕاکانم دابنێت بەڵکو ئەوە خۆمم کە چۆن سنور دادەنێم بۆ بیڕوڕاکانم نەك کەسێکی تری بەرامبەرم, کەسی بەرامبەر ئەرکی ئەوەیە کەتەنیا ڕێز لە بیروڕاکانم بگرێت وە بە پێچەوانـەوەش منیـش بیڕوڕاکـانی بەرامبـەر بـە هەنـد وەربگـرم و سووکایەتی پێ نەکەم , کە ئەمەش وا دەکات یەکسانیەك لە نێوان مڕۆڤەکان درووست بێت.

خۆی لـە بنچینـەی مڕۆڤـایەتی دا کاتێـك مڕۆڤ دێـتـە سـەر ئـەم گۆی زەویەدا هەموو مڕۆڤەکان وەکو یەکن و هیچ جیاوازیەکی لە نێوانیان دا بەدی ناکریت بەڵام بە تێپەر بوونی کاتەکان و سەردەمەکان مڕۆڤەکان ئاڵوگۆڕی مەترسیداریان بەسەردا دێت, کە هیچ کاتێك هەست بە بوونی خۆیان ناکەن یاخو ڕۆژێك لە خۆیان ناپرسن ئەو جۆرە مڕۆڤانەی کە بە شێوەیك دەگۆڕین کە لە پێستی مڕۆڤایەتی بوون دەردەچن و دەچنە قالبێکی پڕ لە نا مڕۆڤ بوونەوە , بیر لەوە ناکەنەوە کە بڵین ئێمە بۆچی وا گۆڕاوین چوونکە ئێمە مڕۆڤین وشەی مڕۆڤ واتە درووسکردنی هێلانەی خۆشەویستی لە نێوان یەکدی نەك درووستبوونی ڕق و کینەوە یەکتر لە ناوبردن کە ئەمە هیچ کاتێك سوود بە مڕۆڤایەتی بوون ناگەیەنێت, هەربۆیە دەبێت مڕۆڤ لەگەڵ خۆی دابنیشێت و دادگایی خۆی و دەروونی بکات نەك هەر بەشێوەیەکی هەڕەمەکیانە بیر لە ژیان بکاتەوە کە لە دەرئەنجامەکەیشی بە زیان دەشکێتەوە بەسەر خودی مڕۆڤایەتی بوون.

مڕۆڤ وشەیەکی ئاڵۆز و بێ سەرو بەرە

بۆچـی گـرنگە دەنـگ بە حزبـی

کرێکاران بەدین لە ١٢ی دیسەمبەردا ... ئاسۆ کمال

حزبی کرێکارانی بەریتانیا (لەیبەر پارتی) لەم هەڵبژاردنەدا دژی بەرنامەی نیولیبرالیزمی حزبی پارێزگارانی سەرمایەدارانە . گرنگی ئەم سەرکەوتنەی لەیبەر تەنیا لە رفۆرمەکانیدا نیە کە ئەمانەش گرنگە بەڵکو لە شکستدانیش بە حزبی پارێزگارانی دوژمنی کرێکاراندایە کە دەیەوێ سەرمایەدارەکان دەوڵەمەندتر و کرێکاران هەژارتر بکا.

لەیبەر دەیەوێ لانی کەمی کرێ ٧.٥بکا بە ١٠ پاوەند و هەژاری ١٤ ملیۆن کرێکار کەم بکاتەوە.

دەیەوێ نەبوونی گرێبەستی کار قەدەغە بکا کە ٩٠٠ هەزار کرێکار دەگرێتەوە و هەموو کرێکارێک دەبیت گرێبەستی یاسایی هەبێ تاکو مافەکانی کرێ ، پشوو و نەمانی کار و هتد لەلایەن خاوەن کارەوە بەپێی یاسا پێ بدرێ.

لەیبەر سەعاتی کار لە ماوەی ١٠ ساڵدا دەکات بە ٣٢ سەعات کار لە هەفتەیەکدا .

لەیبەر بەرنامەی پاراستنی سروشت و نەمانی زیندانی کردنی داواکارانی پەنابەری و ئازادی هاتوچۆی کرێکارانە ئەگەر لە یەکێتی ئەوروپاش نەمێنێتەوە. یاسا دەردەکا کە قەرزی خوێندن لە زانکۆ نەمێنێ.

لەیبەر جارێکی تر خزمەتگوزاریەکانی گواستنەوە و تەندروستی و خوێندن دەکاتەوە بە کەرتی دەوڵەتی و لە کەرتی تایبەتی دەسێنێتەوە.

لەیبەر کێشەی دەرچوون لە ئەوروپا لە رفراندۆمێکدا دەخاتە دەنگدانەوە لەسەر ڕێکەوتنێکی گونجاو و یان مانەوە .

لە ئاستی جیهانیدا لەیبەر کۆتایی بە سیاسەتی شەڕخوازانەی “بۆمباران بکە و دواتر گفتوگۆ بکە” دەهێنێ و ئەم بابەتە چەپەی لەیبەر هەمیشە دژ بە سیاسەتی دەستدرێژیە سەربازیەکان بۆ سەر خەڵکی کوردستان و خەڵکی ستەملێکراو بوە.

ئەمانە چەند مافێکی تر کە حزبی کرێکاران لە ڕێگەی پەرلەمانەوە دەیکاتە یاسا و ئەگەر سەرکەوتن بەدەست بهێنێ لەم هەڵبژاردنەدا لەڕێگای حکومەتی کرێکارانەوە دەیەوێ ریفورم بکا لە بەرنامەی ئابوری ئەستای سەرمایەداریدا بۆ قازانجی کرێکاران.

گرنگی سەرکەوتنی لەیبەر پارتی لە ئەمڕۆی دنیاشدا بەهێزکردنی

بزوتنەوەی دژی نیولیبرالیزمی سەرمایەدارانە و شکستی یەکێک لە قەڵا بەهێزەکانی جیهانی نیولیبرالیزم و پاشەکشەکردنێکی مێژوویی بەم ڕەوتە سەرمایەدارییە کە تاتچەری سەرۆک وەزیارنی پارێزگاران لە ساڵەکانی ٨٠کانی سەدەی بیستدا سەرکردایەتی کرد و دنیایان بەم چەشنەی ئێستا غەرقی نایەکسانی و شەڕو بێکاری و برسیەتی کرد.
بێگومان سەرکەوتنی باڵی چەپی لەیبەر بەمانای دامەزراندنی کۆمەڵگەیەکی یەکسان و ئازادی نیە بۆ ئینسانەکان بەڵکو هەنگاوێکە لەڕاستای لەبارتربونی زەمینەی سیاسی و کۆمەڵایەتی و ئابوری بۆ کرێکار و چینە کەم دەرامەتەکان و یەکێتیە کرێکاریەکان و بزوتنەوەی دژی سەرمایداری لە بەریتانیا بۆ خەباتی سەرکەوتوانەتوتر دژ بەسەرمایەداران ، وە هاوکات بەهێزکردنی ئەو بزاتنەوە دژی نیولیبرالیزمە سەرمایەدارییە کە هەر ڕۆژەو لە گۆشەیەکی دنیا ، وەک فەرەنسا و چیلی و لوبنان و عێراق و ئێران و شوێنەکانی تر دێتە مەیدان.
هەربۆیە گرنگە لە ١٢/١٢دا دەنگ بدەین بە لەیبەر پارتی لە بەریتانیا.

ئاسۆ کمال

کێ بەرپرسە لە خوێنرشتن؟ … ئەحمەد رەجەب

لە سەرەتای مانگی ئوکتۆبەرەوە (تشرینی یەکەم) ی رابردوو ڕۆژانە خوێنی خۆپیشاندەران لە بەغداو شارەکانی باشووری عێراق ئەرژێت و خۆپیشادەران داوای ئەنجامدانی چاکسازیی و باشترکردنی ئاستی خزمەتگوزاریی ئەکەن و بۆ دەستەبەرکردنی دەرفەتی کارو ژیانێکی شایستە بۆ سەرجەم هاوڵاتیان و دوور لە گەندەڵی و بەشبەشێنەی حزبایەتی بەتایبەتی حزبە ئیسلامییە شیعەکانی دەسەڵات.
گەرمەی خۆپیشاندان لە بەغداو شارەکانی ناوراست و باشووری عێراقی گرتووەتەوە، واتە { بەغدا، نەجەف، کەربەلا، بابل، دیوانییە، ناسرییە، موسەننا کوت ، عیمارە و بەسرە} و، خۆپیشاندەران داوای چاکسازیی و نەهێشتنی بێکاری و دابینکردنی هەلی کار ئەکەن و،

دروشمی سەرەکییان دژ بە گەندەڵی ودزیی و پارە خواردنە ولە کاتێکدا ــ 30 تا 40 % ی ــ خەڵکی عێراق لە ژێر باری هەژاری و نەداری ئەژین، بەرپرسان بە تایبەت سەرۆکی حزبەکان و دستوپەیوەندەکانیان(خزم و خوێش، وەزیر، ئەندام پەرلەمان) تا دوێنی نان نەبوو بیخۆن ولەمڕۆدا بوون بە ملیادێرو خاوەن موڵ و ماڵ وتەلارو سامانی بێ هاوتا.

تەمەنی زوربەی خۆپیشادەران لە 25 ساڵ بەرەوخوارەو، کەمیان ئاگادری ناخۆشی مەینەتی رۆژانی حزبی بەعسی عەرەبین و، ئەم گەنجانە پەیوەست نین بە هیچ حزبێکەوەو، دوور لە بەرژەوەندی حزبی و تایفەگەری خوپیشاندان ئەکەن و دەسەڵاتدارانی عێراقیش (هێزە ئەمنییەکان و پۆلیس و سوپاو حەشدی شەعبی) بۆ سەرکوتکردنیان زیاد لە پێویست و بە شێوەیەکی درندانە هێزیان بەکارهێناوەو، لە هەموو لایەکەوە تەقەیان لێئەکرێت و شەهێدو برینداریش لە هەڵکشاندایە و، بەرپرسانی حکومەتی عێراقیش پەنا ئەبەنە بەر درۆو دەلەسەو فرت و فێڵ گوایە نازانن کێن ئەوانەی تەقە لە خۆپیشندەران ئەکەن و، بۆ ئەوەی درۆکەیان سەربگرێت و راستییەکان بشارنەوە دەزگاکانی راگەیاندنیان داخستووەو خەتی ئینتەرنێتیان بریوە.

زوربەی خۆپیشاندەران شیعەن و هاوار لە دژی حزبە شیعەکانی خاوەن دەسەڵات ئەکەن و بە دەنگی بەرز ئەڵێن ئەو حزبانە گەندەڵن و لە گەندەڵیدا نقووم بوون و، لە ئێستادا بۆ بەربەرەکانی راپەرینە مەزنەکەی گەلی عێراق میلیشیاو چەکدارەکانیان خستووەتەکارو، بە فیتی رابەرانی حزبە ئیسلامییەکانی شیعە کونسلخانەکانی ئێرانیان لە کەربەلاو نەجەف سووتاندو ئەو کارەیان خستەپاڵ و ئەستۆی خۆپیشاندران و، بەو بیانووە هێزە ئەمنییەکان و حەشدی شەعبی دەستیان واڵاتر بوو بۆ تەقەکردن و بەو هۆیەش ژمارەیەکی زۆر شەهیدو برینداری لێکەوتەوە بە تایبەت لە ناوچەی سنەك لە بەغدای پایتەخت.

تا ئێستا زیاتر لە {400} شەهیدو 15 هەزار بریندار هەیەو، ئەو کردەوانەش تاوانە دژ بە مرۆڤایەتی وتاوانی چینۆسایدە بەرامبەر بە خەڵکی بێدەسەڵاتی راپەریوو، لەلایەن بەرپرسانەوە پەردە پۆش ئەکرێن و، لە راگەیاندندا بە تەمومژی باسیان لێوە ئەکرێت بۆ شاردنەوەی راستییەکان،.

خۆپیشاندەران داوا ئەکەن : بەبێ منجەمنج سەرۆك وەزیران عادل عەبدولمەهدی و حکومەتەکەی دەستلەکار بکێشنەوەو برۆن و، حکومەتێکی نوێ پێکبهێنرێت، حکومەتێکی خاوەن توانای نیشتمانی وپردەسەڵات بێت بۆ ئەوەی پێش هەموو شتێك عادل عەبدولمەهدی سەرۆك وەزیرانی

قاودراو فەرماندەی گشتی هێزە چەكدارەكانی سوپای عێراق بداتە دادگا چونكە بەرپرسی یەكەمەو چی كوژراوو بریندار هەیە لە ئەستۆی ئەوە.

حكومەتی نوێ بتوانێت داخوازییە رەواكانی گەڵ و خەڵكی راپەریوو خۆپیشاندەران لە پێش هەموو كارێك یاسای هەڵپژاردن و كۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنی نوێ بێنێتەدی و، بەرلەمانی عێراق هەڵبووەشێنێتەوە (زوربەیان بە فێڵ و تەزویر بوونە بە ئەندام) و، هەروا ئەو حكومەتە نوێیە بتوانێت هەرچی بەرپرس و تاوانبارو تەقەكەرو بكوژ هەیە راپێچی دادگا بكات و، ئەبێ پەرلەمانی عێراقیش گوێ رایەڵ بێت بە داخوازییەكانی گەل بە مەبەستی دامەزراندنی دەوڵەتێكی مەدەنی دیموكراسی بتوانێت دادپەروەری كومەڵایەتی زامن و پەیرەو بكات و، كۆتایی بە دەستێوەردانی دەركی بێنێت و عێراق نەبێتە گۆرەپانی جەنگ لە نێوان ئەمریكاو ئێران و، لێرەدا پێویستە ئاماژە بە رۆڵی ئەندامە دەستپاكەكانی پەرلەمان بدەین و هەڵوێستیان لە بارەی خۆپێشاندانەكان بەرز برخێنین.

ئەركی سەرەكی حكومەتی نوێ و داخوازییەكانی خۆپیشاندەران رێگە و دەستیوەردانی وڵاتانی دەوروبەر نەهێڵێت بەتایبەت لە ئێستادا دەستی ئێران ببڕێت و، رێگا بە قاسم سلێمانی و پاسداران نەدات ئارەزوومەندانە هاتوچوو نەكەن و، ئەبێ زۆر بە وریایی رەفتار لە گەڵ ئێران بكرێت و، بەرپرسانی ئێران بە ئاسانی دەستبەرداری عێراق و حزبە وابەستەكانیان نابن و، نابێ ریگا بە ئەمریكا بدرێت بارەگاو بنكەی سەربازی لە سەر خاكی عێراق دابمەزرێنێت و، بوونی توركیا لە سەر خاكی وڵات نەمێنێت

حكومەتەكەی عادل عەبدولمەهدی و حزبە شیعەكان كە زوربەیان سەر بە ئێرانن بە ئاسانی دەست لە نازو نیعمەت و ئیمتیازات و دزی وسامانی كۆكراوەیان هەڵناگرن و خۆپیشاندەران داوا ئەكەن لێپێچینەوەی ورد لە گەڵیان بكرێت و زوز بەزوو بدرێن بە دادگا.

هێزە سەرەكییەكانی خۆپیشاندەران لەمانەی خوارەوە پێكهاتوون: یەكێتیەكـانی كرێكـاران ، مامۆسـتایان، قوتابیـان و، كۆمەڵـەی ئافرەتان و جوتیاران و رێكخراوەكانی كومەڵگەی مەدەنی و هێزە ئیسلامییە میانرەوەكان و، لەم هەفتانەی دووایەداو لە وتاری هەینی عەلی سیستانی گەورە مەرجەعییەتی شیعەكان داوای كردووە حكومەت بچێت بە پێر داخوازییەكانی خۆپیشاندەران و، هەر هەموویان لە گەڵ راپەرینە مەزنەكەن و، رەوتی سەدریش لە پێشدا زۆر بە گەرمی لە گەڵ خۆپیشادەران بوو، لەم دووایەدا رابەرەكەی موقتەدا سەدر تووشی رارا بووەو، كەس سەری لێدەر ناكات و پێیەكی لە عێراقەو ئەوی تریان لە ئێرانەو، هەست ئەكات كەمە كەمە خەڵكەكەی لێی دوور

ئەبنەوەو لە ژێر فشاری ئێراندایەو، لە خوارووی عێراق سەرۆك خێڵ و عەشایەرەکان بوونەتە کۆڵەکەی خۆپیشاندەران.

بارودۆخی عێراق مەترسیدارەو، ئەگەر وڵاتان بە تایبەت زلهێزەکان و نەتەوە یەکگرتوەکان فشار نەخەنە سەر حکومەتی قاودراوی عادل عەبدولمەهدی و پەرلەمانی عێراق" بارودۆخەکە گرژو ئاڵۆزتر ئەبێت و، لەمرۆدا پیلانی زۆر هەیە بۆ ئەوەی ئاوات و تیکۆشان و خوێنی خۆپیشاندران نەیەتەدی و، بەلایەکی تردا ببرێت و، ئێران بە ئاشکرا خۆی کردووە بە خاوەنی عێراق و ، تورکیا لە رێی چەکاوخۆرەکانی و بەرەی تورکمانی وبوونی بنکەکانی لە ناو خا:ی هەرێم و عێراقداو، عەرەبستانی سعودی وهەندێ لە وڵاتانی کەنداو لە رێی دامودەزگای هەواڵگیری و بە یارمەتی و هاتوو چۆی بەعسیەکان خەریکی پیلان دارەشتنن، بۆیە ئەرکی سەرشانی نوسەران و رۆشنبیران و رۆژنامەنووسان و کەسانی پاك و خاوەن شەرەف و خەڵگی تێکۆشەرە کردەوەی ئەو وڵاتانە شەرمەزارو ریسوا بکات.

سوپای عێراق لە ساڵی لە 23/5/2003 بە فەرمانی(حاکمی عەسکەری ئەمریکا) پۆل بریمەر هەڵوەشاو، لە 8/8/2003 هەر بە فەرمانی پۆل بریمەر سوپایەکی دامەزراند (سوپای عێراق لە درۆستبوونەو تا ئێستا) دژ بە خواستی گەلەو، سوپا نوییەکەی عێراق لە ساڵی 2014 لە سەرهەڵدانی داعش تێکچووو، ئێستا لاوازە و، لە باتی سوپا حەشدی شەعبی رۆڵی زیاترەو سەرکردەکانی سەر بە ئێرانن بۆیە خۆپیشاندەران داوا ئەکەن ئەم حەشدە نەمێنێت.

بەپێ دستوری عێراق سەرۆك کۆمار سەرۆك وەزیران دا ئەنێت و، بەرهەم ساڵح لە گەڵ حزبەکان و فراکسیۆنەکانی پەرلەمان و نوێنەری خۆپیشاندەران کوبووەوەو، تا ئێستا کەسی دەستنیشان نەکردووەو لە ژێر فشاری ئێران و حزبە شیعەکانە ئەمە لە لایەك ولە لایەکی ترەوە خۆپیشاندەران بەردەوام ئەبن لەخۆپیشاندانەکانیانو ئامانجیشیان دەست لەکارکێشانەوەی هەر سێ سەرۆکایەتییەکەیە، کە لەدروشمەکانیان بەڕوونی داوای ئەکەن.

هەرێمی کوردستان لە دوورەوە چاودێری بارودۆخی عێراق ئەکات و، بیدەنگە بەرامبەر بە خوێنرشتن و کوژران و بریندارکردنی هەزاران گەنجی عێراق و، ئەو گەنجانە خاوەنی هەر ئاین و مەزهەب و نەتەوەیەك بن مرۆڤن و، پێویستە بیدەنگی بە فەرمی پشکێنێت و،پەلە بکات لە چاکسازی و گەندەلکاران وبەعسییەکان و موستەشار جاشەکان و تاوانباران وبکوژانی خەڵکی ستەم دیدەی کوردستان لە پرۆسەکانی ئەنفالی چەپەڵ کە لەلایەن دادگاکانەوە ناویان ئاشکراکراوە بدرێن بە دادگاو چیتر داڵدەی ئەوانەو خیانەتکاران نەدرێت و، بە فەرمی داوا لە تورکیا بکرێت هێزو بنکەکانی بباتەوەو، هەوڵ بدرێت

قوتابخانە و زانكوكان سەر بە توركیاو كۆمپانیاكانی دابخرێن و، بایكۆتی كالای توركی بكەن و، چارەسەر بۆ بژێوی هاوڵاتیان بە تایبەت هەژاران وكەم ئەندامان و زیندانیانی سیاسی و پێشمەرگە و ، كێشەی زەویی و خانوبەرەو تاپۆ بدۆزنەوەو یارمەتی حزبەكانی كوردستانی رۆژهەڵات و رۆژئاوا زیاد بكەن و ، واز لە چاوسووركردنەوە بە تایبەت بەرامبەر بەو حزبانەو رۆژنامەنووسان بێنن و، جێی خۆیەتی بێڵن ریگا بەو حزبانە بدرێت چالاكی لە دژی دوژمنان بكەن. .
سەركردەی حزبە ئیسلامییەكانی شیعە پشت ئەستورن وترسیان نییە و ئێران لە ئێستادا بەرگری لەو سەركردانە و پارەو سامانیان ئەكات و” ئەگەر وەرچەرخانێك لە بارودۆخی عێراق رووبدات ئەوا نوری مالكی و عەمار حكیم و هادی عامری و ئەوانی تر بەرەو ئێران ئەكەونەرێ و، كۆماری ئیسلامی داڵدەیان ئەدات.
وەزیری بەرگری عێراق نەجاح ئەلشەمەری ئەڵێت لایەنی سییەم تەقە لە خۆپیشادەران ئەكات و خەڵك ئەكوژێت و، ناوی كەس ناهێنێت و، مەبەست لە لەلانی سێیەم ئێرانە بەڵام وەزسری بەرگری دەستنیشانی كردووە بەڵام لە ترسی حزبەكانی شیعە وپلەو پایەكەی ترس دایگرتووەو لاڵە و، خەڵك ئەپرسێت ئەگەر وەزیری بەرگری نەزانێت لایەنی سێیەم كێیە و، بۆ دۆزینەوەی ئەو لایەنە روو لە كێ بكەن و، راگەیاندنەكەی وەزیری بەرگری چەخت لە گەندەڵی حكومەتەكەی عادل عەبدولمەهدی ئەكات و، جێی شەرمەزاری و روورەش و رێسوان.

د

نەوەی دوای راپەڕێن و راپەڕینی نوێ … عیماد عەلی

جارێك لەبەر كۆمەڵێك هۆكاری بابەتی و خودیی تایبەت بە كورد و كوردستان، هیوادارم ئەوەی چاوەڕوان دەكرێت لە كوردستانی باشوور لەم كات و ئانوسات و قۆناغەدا كە ناوچەكە تێیدا تێدەپەرێت روونەدات. بەڵام ئەوەی بەڵگە نەویستە كە ژیان بە هیواو ئاواتەوە ناوەستێت و بەتایبەتی سونەتی گۆڕانكاری لە هەر ئانو سات و

کاتێکدا بێت خۆی فەرز دەکات . لیرەدا کوردستان لەریزبەدەر نیەو دەبێت بەتایبەتی لەرووی سیاسیەوە ئەوە لەبەرچاو بگرێت کە تا ئێتسا دەسەڵاتدارانی کورد بێباکانە گوێشیان پێنەداوە و پاسەوانە کۆنەکان هیچ خەمێکیان نەبووە و بەردەوامن لە بۆر و رەفتاری ماوە بەسەرچووی خۆیاندا، بۆ ئەوەی تێزقاڵێك گوێ لە پێویستی و ڕوانین و تایبەتمەندیەکیانی نەوەی نوێ بگرن. بێگومان لەم بارەشەوە ئەوەی دیارە کە نەوەی دوای ڕاپەرین لە پێشەنگی رابەرایەتی هەر گۆڕانکاریەکی چاوەڕوانکراودا دەبن، ئەگەر لەبەر هۆکارگەلێکی تایبەتی کوردستان و بارودۆخە تایبەتیەکەی بە نەرێنی و خراپیش بەسەر د پرسی گەلەکەمان و دۆزە رەواکەیدا نەشکیتەوە . بەڵام ئەوەی روونە کە گۆڕانی بەردەوام و خەڵکی نوێ و فکر و عەقڵیەت و بۆچون و بنەمای نوێ جێی خۆی دەکاتەوە خەڵکی نەگونجا رادەماڵێت، هەرچەند ڕێگری و کۆسپیشی لەبەردەمدا بێت.

هەوڵی نەوەی کۆن تا سەر بێناکات و ئەو هەڵە و گەندەڵیەی لەسەر دەستی ئەوان کراوە جێگەی ئەوەی نەهێشتێتەوە و بەخۆداچونەوەی راستەقینە بکەن و هاوکێشەکان ڕێگەی ئەوەنادەن زەمینەی چاکسازی و پاکسازیی راستەقینە مەیسەر بێت، بۆیە ئەوەی چاوەڕوانکراوە کە ئەمڕۆ بێت یان سبەی راپەڕینێك یان شۆڕشێکی سەرتاپاگیر لە کوردستاندا بهرپابێت.

فەراهەمکردنی ئەو فاکتەرانەی دەبنە هۆکاری سەرکەوتنی هەر ڕاپەرینێك پەیوەستە بە توانای ئەو سەرکرادیەتیەی لە راپەرینەکەوە هەڵدەقوڵێت و دەبێتە پێشەنگی ڕێراستکردنەوەی ڕێڕەوی سیاسی و ئابووری و ڕۆشنبیریی لە کوردستانی باشوور، سەرکەوتنیش مەرجی تایبەتی خۆی هەیە و ئەوەش بریتیە لە:

- دەبێت نەوەی نوێی دوای ڕاپەرین لە ئامادەباشیەکی توندوتۆڵ و هەوڵی زەمینەخۆشکردندا بن، بۆ ئەوەی لە هەر وەرچەرخانێکی سیاسی گونجاودا کاری ناوازەی پێویستی مێژوویی ئەنجام بدەن و گۆڕانی راستو دروست و راستەقینە ئەنجام بدەن.
- ئەم نەوە کۆنەی ئێمەی پێش نەوەتەکان، کە گیرۆدەی دەستی کۆمەڵێك دەستڕیشتووین لە کوردستاندا، بەهەموو جۆر و پێکهاتەمانەوە بە دەسەڵاتدار و بێدەسەڵاتمانەوە، بە دەستڕیشوو و دەستکورتمانەوە، بەقەد ئەوەمان تێدا نەماوەتەوە کە متمانەمان پێبکرێت بۆ ئەوەی ئیمە فشارێکی ئەوتۆمان هەبێت کە بتوانین ڕارەوی دەسەڵاتی کوردستان و هەڵەکان راست بکەینەوە و وەزعی گشتیی کوردستان لە نغرو بوون قوتارکەین، بۆیە دەبێت نەوەی نوێ بەخۆی بیر لە ڕێگەی

راست و کرداری گونجاو و هەنگاوی سەردەمانە بکاتەوە و رێگە لەم نەوەی ئیمەی پێش راپەرێن بگرن و بە هەر شێوەیەك بێت دەبێت بخرێنە لاوە، هەرچەند خەڵکی هەمەجۆری جیوازی باش و خراپیشمان تێدایە.

- رێگەنەدان بە سەرجەم نەوەی ئێمەومانانی پێش راپەرینی 1991 بە پاك و بەدفەڕمانەوە، بە شۆرشگێر و ناپاکمانەوە، بە پێشمەرگە و جاشمانەوە، بە نەخوێندەوار و فەیلەسوفمانە، بە رۆشنبیر و نەزانمانەوە، جڵەوی هیچ جموجوڵێکی نوێ لە شێوەی راپەڕین یان شۆڕش بگرنەدەست و ببنە دەمراستی شۆرش یان ڕأپەرێنی نوێ لە کاتی تایبەتی خۆیدا.
- خودی شۆڕش یان ڕاپەڕینەکە سەرکردایەتیەکی نوێی راپەڕیو لە مەیدانەکەدا بەرهەمبێنێت و رێگەنەدەن هیچ کەسی ئامادەی لەقوتوکراوی نەوەی پێش ڕاپەرینی 1991 سواری راپەڕین بێت، نەوەکو دیزەبەدەرخونەی بکەن.
- سەرکردایەتی نوێی راپەڕین و شۆرشی نوێ بە رەهایی لە نەوەی دوای راپەرینی 1991 بن و نەوە کۆنەکە بە ناچار خانەنیشین بکرێن و تەنانەت رێگە نەدرێت یەك کەسیش خۆی تێدا هەڵقورتێنێت و هەوڵی رابەرایەتی بکاتت .
- یاسا رۆڵی خۆی بگێڕێت و ئەوەی بە هەر شێوەیەك زیانی لە گەلی کوردستان داوە؛ لە رووی ئابووری (گەندەڵکاران) سەربازی و رۆشنبیری و کۆمەڵایەتیش بە سزای خۆی بگات.

بۆیە دەکرێت هەروەرچەرخانێکی سیاسی چاوەڕوانکراو زەمینەی لەبار بێنێتەئاراوە و سەرەتای داگیرساندنی شۆرش یان راپەرێنێك بێت کە کەس نەتواێت بەری لێبگرێت و، بارودۆخێك بێتەئاراوە هێزی خۆسەپێنەری ئێستا کونەمشکیان لێ بێت بە قەیسەری.

خۆر … پشکۆ ناکام

لێ جێنگێڵی شاخا
دێشیتانین
ئاو لێ لێشمانا نێما
قێترێ...قێترێ

تینوێتی خۆتان پێ شکان
خوێنی جەستە
دڵۆپ..دڵۆپ
کرا بە ڕەنگی ژووری نووستن
و
هۆڵی کۆبونەوەکان
کرا بە سوێند
بۆ بێ دەنگ کردنی
ئەو کەسەی کە مەستە
دەمارەکانمان
یەک بە یەک
بوون بە بۆری
بوون بە وێنەی
درۆی ” مەشخەڵانێک”ی رەش هەڵگەڕاو
ڕەش وەک دوێنێ
ڕەش وەک ئەمڕۆ
ڕەش وەک سبەی

شەو و ڕۆژمان ژمارد
بۆ سپێدەی ئازادی ئینسان
سپێدە نەهات
و
هەر ئەمان ژمارد
ئێوەش فێر بوون
کەوتنە ژماردنی قاسەکان
تا خوێنی ئێمە و قاسەکان
بوون بە رۆژ ژمێری
پشتی سەرتان....

کە بەهار درۆی کرد
هەوری باران
رووی تێ ناکا
گوڵیش نا پشکوێ..
کە عاشق وورەی بەردا
کتێبە موقەدەسەکانی عەشق
چاوی پڕ لە فرمێسک ناکا
کە رووبار ئاوی تیا نەما

مەلە زانین
بە فریای ماسی ناگا
ئێمەش ، بمانبورن
وەسفی جەنگەڵەکەی
ناوی " خەبات" لێ نرا
پیت بە پیت
دێڕ بە دێڕ
بوو بە زووخاو
چوو بە قوڕگمانا
…بمانبورن
ئێمە و ئێوە دوو خۆری
دوو چیرۆکی جیاواز
چیرۆکی ئێمە :
گەرمایی خۆری سبەی هەژاران
چیرۆکی ئێوە :
گەرمایی پایزە بچکۆلەی خواپیاوان
ئێوە رووەو ئاوا بوون
خۆری ئومێدی ئێمەش
سبەی… نا…
دوو سبەی
هەر هەڵ ئەکا

پشکۆ ناکام

Dece/2019

کتێبێک له بارەی پەروەردەی ڕواندز چاپ و بڵاوکرایەوە..

پەروەردەی ڕواندز له ده ساڵەی تەمەنیدا، ناونیشانی کتێبێکی دیکەی(سەدیق سەعید ڕواندزی)یەو له وڕۆژانەدا چاپ و بڵاو کرایەوە. ئەم کتێبە ناساندن و خستنەڕووی بەشێك له چ□اکی و داتاو

ئامارەکانی ده ساڵی ڕابردووی پەروەردەی ڕواندزه له نێوان ساڵانی .2009/2019

چاویلکە … محەمەد بەرزی

دوێنێ نەنکم زویر بوو
چاویلکەکەی بزر بوو

ئەوەندە چاوی کزبوو
هەتا منی لێ تێکچوو

خێرا چووم و نەوەستام
هەموو ژوورەکەی گەڕام

لە ژێر سوچی سەرینا
چاویلکەم بۆ دەرھێنا

وەکو گوڵ گەشایەوە
خۆشی بۆ گەڕایەوە

ماچمکرد و پێکەنی
وتی : تۆ چاوی منی

١١ / ٧ / ٢٠١٩